

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

Katedra veřejného a sociálního zdravotnictví

Funkčnost protidrogových pravidel na středních školách

Diplomová práce

Vedoucí práce:

Mgr. Roman Pešek

Autor práce:

Jana Hromířová

2009

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb. V platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 25. 5. 2009

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu diplomové práce Mgr. Romanu Peškovi za pomoc a podnětné rady. Dále bych chtěla poděkovat všem, kteří se nejrůznějšími způsoby podíleli na jejím vzniku.

Summary

The functionality of antidrug rules at secondary schools

The creation of antidrug rules is a part of the whole system of specific primary drug prevention. These rules should make it possible for the school apart from other things to identify quickly potential drug users among the pupils/students, to find out their parents possibly too and then to offer them goal-directed services within the bonds of a selective and indicative prevention.

That's why I paid particular attention to the system of antidrug rules in my work. I examined whether the schools had such a system, how clear, transparent and effective it was and which of the rules showed the highest effect. The research was carried out by application of the half-structured dialogue with the methodologists charged with the prevention at secondary schools. I wanted especially to put their practical experience to good use for suggesting new rules and for rethinking the present ones.

I chose secondary schools for my research because just the students aged 15 to 19 years have problems with addictive drugs in many cases. They grow up physically and mentally, create new groups, become able and further develop their ability to solve problems, to take decisions, to think abstractly, to create hypotheses and to combine the facts. They become more independent gradually, leave their families and create conditions for the future life.

The aim of this work was to evaluate the quality and effectiveness of antidrug measures implemented at chosen secondary schools.

The methodologist charged with the prevention should try to involve the complete staff of the school in the programme, everybody should know his role as far as to the prevention and as far as to the solution of situations where the prevention itself does not appear sufficient any more.

The schools prefer single prevention campaigns, but the prevention should be comprehensive, long-term and it should embrace all programmes, an individual approach, positive atmosphere at school, effective antidrug rules etc.

The use of addictive drugs in the school ambience at the time when the school looks after entrusted persons or keeps them under supervision is a significant intervention in its life. It is therefore necessary to be aware of this phenomenon and to have at disposal an in detail developed crisis plan.

Obsah

Úvod.....	8
1. Současný stav.....	9
1.1. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2007.....	9
1.2. Dotazníková studie.....	10
1.3. Škola a její působení.....	11
1.3.1. Spojenectví se školou.....	12
1.4. Prevence.....	12
1.4.1. Prevence všeobecná, selektivní, indikovaná.....	13
1.4.2. Prevence ve škole.....	14
1.4.2.1. Systém primární prevence.....	16
1.4.2.2. Kritéria účinnosti programů primární prevence.....	17
1.5. Metodický pokyn MŠMT k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (viz příloha 3).....	18
1.5.1. Školní metodik prevence.....	19
1.5.2. Minimální preventivní program - MPP.....	20
1.5.3. Komunikace mezi interními a externími odborníky.....	21
1.6. Drogy ve škole.....	21
1.6.1. Hlavní zásady k drogovému problému ve škole.....	22
1.6.2. Systém školních protidrogových pravidel.....	22
1.6.3. Základní dokumenty.....	23
1.6.4. Povinnosti školy.....	24
1.6.5. Tipy pro vytváření protidrogových pravidel a řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek v prostředí škol.....	25
1.6.6. Protidrogová pravidla - Omamné a psychotropní látky (OPL).....	26
1.6.7. Testování na drogy v prostředí škol.....	28
2. Cíle práce a výzkumné otázky.....	31
2.1. Cíl práce v pojetí kvalitativního výzkumu.....	31
2.2. Výzkumné otázky.....	31
3. Metodika.....	32

3.1.	Metodika práce.....	32
3.2.	Charakteristika výzkumného souboru.....	32
4.	Výsledky	34
4.1.	Popis rozhovorů	35
4.2.	Přehled a porovnávání získaných dat.....	93
5.	Diskuse.....	106
6.	Závěr a doporučení pro praxi	110
7.	Seznam použitých zdrojů	113
8.	Klíčová slova.....	119
9.	Přílohy.....	120

Úvod

System poradenské práce (včasná intervence) by z hlediska profesionální kontinuity práce na školách měl navazovat na systém primární prevence. Součástí systému včasné intervence zaměřené na rizikové studenty, kteří užívají a distribuují návykové látky v prostředí školy, je vytvoření protidrogových pravidel. Tyto pravidla by měly fungovat tak, aby byla škola schopna odvrátit případná rizika vzniklá z užívání drog.

V této práci jsem se proto zaměřila na systém protidrogových pravidel. Zda ho školy mají, jak je jasný, transparentní a účinný. A která z těchto pravidel vykazují nejvyšší efektivitu. Výzkum byl realizován metodou polostrukturovaného rozhovoru se školními metodiky prevence ze středních škol. Chtěla jsem využít hlavně jejich zkušenosti z praxe k doporučení nových pravidel a přehodnocení stávajících.

Pro výzkum jsem si vybrala střední školy, protože právě studenti ve věku 15 až 19 let se častěji setkávají s problematikou návykových látek. Dochází u nich k tělesnému i duševnímu dozrávání. Utvářejí se nové kolektivy. Objevuje se i rozvíjí schopnost řešit problémy, rozhodovat se, abstraktně myslet, vytvářet hypotézy, věci spojovat. Postupně se prohlubuje samostatnost, oddělují se od rodin a vytvářejí si předpoklady pro budoucí život.

1. Současný stav

1.1. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2007

V červenci 2007 došlo k rozšíření Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, která je hlavním iniciačním, poradním a koordinačním orgánem vlády ve věcech drog.

V platnosti je Národní strategie protidrogové politiky na období 2005 až 2009 a v r. 2007 byl přijat Akční plán realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2007 až 2009.

V r. 2007 vláda ČR schválila návrh nového trestního zákoníku a v únoru 2008 jej předložila Parlamentu. Návrh obsahuje významné změny v oblasti nakládání s nelegálními drogami. Zejména se jedná o ustanovení týkající se držení drogy, kde dochází k odlišení drog podle jejich společenských a zdravotních rizik. Zásadní změnu by přineslo také nové ustanovení týkající se nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku – pěstování malého množství konopí nebo hub by tak bylo napříště postihováno podle zákona o přestupcích.

Oproti situaci v 90. letech, kdy společnost zastávala spíše represivní postoje, roste tolerance k uživatelům drog a také podpora preventivních opatření.

V r. 2007 dosáhly výdaje z veřejných rozpočtů na protidrogovou politiku 557,6 mil. Kč. 160,8 mil. Kč (28,8 %) bylo vydáno na prosazování práva, 152,6 mil. Kč (27,4 %) na léčbu, 141,0 mil. Kč (25,3 %) na harm reduction, 48,7 mil. Kč (8,7 %) na primární prevenci a 20,5 mil. Kč (3,7 %) na následnou péči.

V r. 2007 se ČR zapojila do mezinárodní školní studie ESPAD mezi 16letými studenty. V dospělé populaci má alespoň jednu zkušenost s nelegální drogou přibližně 20 % osob, mezi mládeží je prevalence zkušeností s drogami vyšší (přibližně 35 % žáků posledních ročníků základních škol a 45 % studentů prvních ročníků středních škol). Nejčastěji užívanými nelegálními drogami jsou konopné látky; mezi žáky ZŠ je relativně vysoký výskyt zkušeností s těkavými látkami. Zkušenosti dospělé populace, žáků i studentů s opiáty a kokainem jsou v ČR dlouhodobě na velmi nízké úrovni.

Studie ESPAD potvrdila trendy pozorované v r. 2006 ve studii HBSC mezi 15letými žáky základních škol – výrazný nárůst zkušeností s užíváním drog pozorovaný od poloviny 90. let se zastavil, v případě konopných látek se situace stabilizovala, v případě ostatních nelegálních drog byl zaznamenán pokles prevalence zkušeností, a to i v případě extáze a halucinogenních hub. Významný nárůst užívání kokainu a mírný nárůst u pervitinu je aktuálně patrný mezi návštěvníky tanečních akcí; naopak v aktuální prevalenci užívání extáze byl zaznamenán pokles a potvrdil se tím trend v populaci obecně (26).

1.2. Dotazníková studie

V r. 2008 proběhla školní dotazníková studie o návykových látkách, rizikovém chování a volnočasových aktivitách (Vacek a kol.), která se zaměřovala na školní populaci města Plzně (celkem bylo osloveno 67 škol, resp. 57 tříd a 1279 žáků/studentů). Součástí této studie byl i dotazník pro školní metodiky prevence, který mapoval realizované preventivní aktivity/bloky na základních a středních školách. Závěry studie zmiňují slabou návaznost programů na jednotlivých školách (progresivní rozvíjení a navazování programů od jednodušších a méně specifických až po náročnější interaktivní a specificky cílené programy pro rizikové skupiny) malou výměnu zkušeností škol mezi sebou a jejich propojenost z hlediska návaznosti (vnější subjekty a školy navzájem) a zajištění programů primární prevence, slabou podporu ředitelů či jejich nezáměr o tuto oblast, malou motivaci metodika prevence, špatné ohodnocení metodika a slabé finanční zázemí pro programy, v některých případech bohužel také neznalost a neprofesionalitu, nicméně v některých školách jsou podmínky vytvořené dobře a tyto školy realizují příkladnou podobu preventivních programů.

Školy obecně dávají přednost spíše jednorázovým a lépe vykazovatelným programům (přednášky, besedy, soutěže atd.). Jen málo škol se snaží o účinné interaktivní programy. Současná skladba programů je zcela nedostatečná a chybí zde již zmíněné lepší metodické zázemí, podpora a finanční motivace (51).

1.3. Škola a její působení

Škola může působit na studenty pozitivně a tak rizika drog snižovat nebo na druhou stranu působit negativně a rizika drog zvyšovat.

Škola působí pozitivně, snižuje rizika drog:

- provádí prevenci problémů působených návykovými látkami soustavně a systematicky.
- používá účinné postupy jako nácvik sociálních dovedností, práce s motivací, programy za aktivní účasti připravených vrstevníků, nebo pozitivní alternativy pro ohrožené.
- při prevenci spolupracuje s rodiči a dobře s nimi komunikuje.
- efektivně komunikuje a spolupracuje s dalšími organizacemi a institucemi ve svém okolí.
- prosazuje rozumná a přiměřená pravidla týkající se návykových látek na škole.
- alkohol, tabák i drogy jsou ve škole a v jejím okolí studentům málo dostupné.
- učitelé jsou vnímáni jako pomáhající, dávající, pečující. Napomáhají rozvoji studentů, dobře s nimi komunikují a spolupracují, dokáží rozpoznat jejich pozitivní možnosti.
- pro selhávající a problémové studenty škola hledá pozitivní alternativy i cesty, jak jim pomoci a chránit jejich sebevědomí.
- vede k formování prosociálního chování a pozitivním hodnotám.
- poskytuje možnosti a prostor pro rozhodování a vedení druhých.
- prevence je dlouhodobá a systematická.
- nabízí kvalitní způsoby trávení volného času a mimoškolní aktivity.

Škola působí negativně, zvyšuje rizika drog:

- neexistuje systematická prevence, škola spoléhá na neúčinné postupy (přednášky, hromadné akce, promítání filmů, besedy).
- při prevenci s rodiči nespolupracuje a nekomunikuje s nimi.
- nekomunikuje a nespolupracuje s organizacemi a institucemi ve svém okolí.
- neprosazují se nebo neexistují žádná pravidla týkající se zákazu návykových látek ve škole.
- alkohol, tabák i drogy jsou ve škole a v jejím okolí studentům snadno dostupné.
- učitelé jsou vnímáni jako nepřátelští nebo lhotejní. Se studenty nespolupracují, zdůrazňují pouze jejich nedostatky.
- selhávající a problémoví studenti jsou zesměšňováni a ponižováni.
- atmosféra na škole je cynická, odcizená, postrádá nabídku pozitivních hodnot.
- neexistuje návaznost na kvalitní mimoškolní aktivity a vhodné způsoby trávení volného času (**viz 32**).

1.3.1. Spojenectví se školou

Spolupráce se školou je velmi důležitá. Děti tam tráví převážnou část času. Rapidní zhoršení prospěchu bývá nezřídka první varovnou známkou počínajících problémů s drogami. A konečně rodiče a učitelé jsou často přirozenými spojenci, kteří mají opravdový zájem o to, aby se těmto problémům předcházelo.

1.4. Prevence

Prevence (z lat. preventio) je soubor všech sociálních a zdravotních opatření, jejichž cílem je předcházet poškození zdraví, vzniku nemocí, zdravotních komplikací a trvalých následků nemocí (**1**). Cílem sekundární prevence je poskytnout prostřednictvím dostupných a kvalitních programů léčby a resocializace pomoc

problémovým uživatelům drog a drogově závislým možnost vést smysluplný a spokojený život. Terciální prevence má za cíl zabránit relapsu a zároveň usnadnit resocializaci jedince, do terciální prevence patří i tzv. „harm reduction“ programy.

1.4.1. Prevence všeobecná, selektivní, indikovaná

Odborná literatura nabízí další dělení prevence a to na všeobecnou, selektivní a indikovanou.

Prevence všeobecná se zaměřuje na celou populaci. Cílem je předat cílové skupině takové znalosti, dovednosti a postoje, které umožní předejít problémům spojených s užíváním návykových látek nebo jiných druhů rizikového závislostního chování. To zahrnuje nejen předávání informací o těchto jevech, ale i rozvíjení schopností např. navazovat zdravé vztahy mimo rodinu, čelit sociálnímu tlaku, rozhodovat se, efektivně řešit konflikty apod. (53).

Selektivní prevence je určena populaci dětí a dospívajících se zvýšeným rizikem, kteří ještě neužívají žádnou návykovou látku, ale u kterých lze předpokládat zvýšené riziko výskytu rizikového chování. Může se jednat o děti žijící v rodinách ze sociálně znevýhodněného nebo kulturně odlišného prostředí (např. příslušníky některých národnostních menšin nebo etnických skupin), děti vyrůstající mimo vlastní rodinu,

o děti žijící v rodinách alkoholiků nebo uživatelů drog. Samostatnou skupinou jsou děti se specifickými (vývojovými) poruchami chování, např. poruchami pozornosti a hyperaktivitou (ADD/ADHD) nebo specifickými poruchami učení. Jednotlivé rizikové skupiny vyžadují různý přístup; realizace programů selektivní prevence je tedy často náročnější na čas i kvalifikaci pracovníků, kteří program provádějí (42).

Již dříve se prokázalo, že mezi efektivní programy selektivní prevence patří programy založené na rodinné terapii a práci s rodinou, na psychoterapii a poradenství, nácviku sociálních dovedností; efektivita se prokázala u přístupů založených na nabízení pozitivních alternativ pro rizikové skupiny (např. nízkoprahové kluby pro mládež) a peer programů. Oproti tomu nebyla efektivita prokázána v případě jednorázových přednášek založených na poskytování informací,

komponovaných programů a varovných příkladů (42). Specifickým příkladem programu selektivní prevence je projekt Safer Party Tour 2008 zaměřený na prevenci užívání drog v prostředí tanečních akcí.

Indikovaná prevence je určena dospívajícím a dětem, kteří vykazují varovné známky užívání návykových látek, ale není možné diagnostikovat tuto závislost nebo opakovaného užívání návykových látek. Cílem prevence v této skupině jedinců tedy není zamezit nebo oddálit užívání drog, ale snížit frekvenci užívání návykových látek a snížit rizika a následky jejich užívání. Práci s touto cílovou skupinou se věnují specializované státní i nestátní instituce, např. centra včasné intervence nebo střediska výchovné péče, částečně sem spadá i činnost linek důvěry. Programy indikované prevence jsou orientované téměř výhradně na práci s jednotlivcem a jeho rodinou.

1.4.2. Prevence ve škole

- Snížování dostupnosti návykových látek.
- Snížování poptávky po návykových látkách.
- Tyto způsoby prevence se navzájem posilují.

Účinnost strategií prevence škod působených návykovými látkami

Přehled strategií	Účinnost
Zastrašování	Neúčinné
Citové apely	Neúčinné
Prosté informování	Neúčinné
Nabízení lepších možností než návykové látky	Účinné u dětí se zvýšeným rizikem
Dovednosti potřebné pro život (umět odmítat drogy, rozhodovat se, zvládat stres i nepříjemné duševní stavy atd.)	Účinné

Peer programy (aktivní účast předem připravených vrstevníků)	Účinné u skupin se středním rizikem (normální populace)
Prevence založená ve společnosti tj. spolupráce různých složek společnosti	Účinné
Snižování dostupnosti návykových látek	Účinné, zejména jestliže je provázeno snižováním poptávky
Léčba anebo mírnění následků	Účinné, zvláště když je pomoc poskytnuta včas

Zdroj: (32)

Přednášky, tzv. komponované programy, promítání filmů a podobné hromadné akce jsou podle výzkumů neúčinné. Můžou dokonce za určitých okolností vzbudit zájem o drogy.

Problémy s drogami se často poprvé projevují ve škole zhoršeným prospěchem, problémy v chování nebo neomluvenými hodinami. Většinou tomu, ale předchází dlouhodobější braní drog o víkendech nebo mimo školu. Ovšem škola může být úspěšná v prevenci užívání návykových látek:

- Dobrá a pohotová spolupráce s rodiči. Škola ihned oznámí rodičům velké výkyvy v prospěchu, změny v chování nebo jiné problémy. Rodiče tak mohou včas a účinně reagovat.
- Nabídnutí nebo zprostředkování studentovi nebo rodině vhodné formu pomoci.
Např. doporučí spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou nebo s jiným pracovištěm, které pomůže situaci podrobněji posoudit.
- Organizace preventivních programů. K účinným patří dovednosti potřebné pro život (odmítání alkoholu, tabáku a drog, schopnost se rozhodovat, organizovat si čas, zvládat stres a nepříjemné duševní stavy). Nebo nabízí cílenou pomoc dle druhu problému.

- Prosazování pravidel, která by měla zahrnovat např. zákaz přinášení a užívání návykových látek do školního prostředí a na akce, které škola organizuje. K zdravým pravidlům patří i přiměřené a předvídatelné sankce v případě porušení zákazu. Rozhodně by s takovou záležitostí měli být seznámeni rodiče a měly by se hledat cesty, jak něčemu podobnému v budoucnu předcházet.

1.4.2.1. Systém primární prevence

Každý školní metodik prevence by měl vědět, jaké jsou hlavní zásady účinné primární prevence. Cílem primární prevence je předcházet problémům s návykovými látkami u těch, kteří je ještě nezačali užívat. Programy primární prevence (akreditované/certifikované) mají probíhat na každé škole. V rámci primární prevence by měly na školách probíhat nácviky psychosociálních dovedností v souvislosti se strukturovaným řešením mezilidských konfliktů, problémů, s asertivitou, s pozitivní asercí (dovednosti, jak dávat a přijímat komplimenty), se zvládáním negativních emocí apod. (38).

Cílové skupiny primární prevence:

- mladší, starší školní věk a dospívající
- jednotlivé třídní kolektivy
- třídní učitelé
- školní metodici prevence
- rodiče

1.4.2.2. Kritéria účinnosti programů primární prevence

- 1) odpovídají věku- čím je nižší věk žáka, tím má být prevence méně specifická a více orientovaná na obecnou ochranu zdraví. Naopak, čím je žák starší, tím by prevence měla být více zaměřena na jednotlivé návykové látky a žáci by měli být do preventivního programu aktivně zapojeni, protože v tomto věku získává na významu racionální argumentace a možnost o problémech diskutovat.
- 2) jsou malé a interaktivní- interaktivní programy jsou účinnější než programy (pouze) vzdělávací.
- 3) programy pro menší počet studentů jsou účinnější než programy pro velký počet.
- 4) zahrnují podstatnou část studentů- častá chyba je že se některý program soustředí pouze na přípravu peer aktivistů a menší nebo žádnou pozornost věnuje realizaci programu za pomoci peer aktivistů v celých třídách.
- 5) zahrnují získání relevantních sociálních dovedností a dovedností potřebných pro život- dovednosti jako odmítání návykových látek a schopnost čelit tlaku ze strany okolí, komunikační dovednosti, schopnost vytvářet přátelské vztahy, asertivní dovednosti a zvyšování zdravého sebevědomí.
- 6) berou v úvahu místní specifika- odborníci před zahájením programu musí dobře zmapovat místní situaci a zabývat se reálnými a aktuálními návykovými riziky, jimž je školní populace opravdu vystavena.
- 7) využívají pozitivní modely.
- 8) zahrnují legální i ilegální návykové látky- legální drogy (u nás nejčastěji tabák a alkohol) zvyšují míru rizikových faktorů a tedy i možnost přechodu k ilegálním drogám.

- 9) zahrnují i snižování dostupnosti návykových rizik- např. zákaz prodeje alkoholických nápojů osobám pod 18 let, zákaz prodeje tabákových výrobků osobám pod 16 let a zákaz prodeje ilegálních drog.
- 10) jsou soustavné a dlouhodobé.
- 11) jsou prezentovány kvalifikovaně a důvěryhodně- způsob, jakým je program prezentován a lidé, kteří program vedou, mohou podstatně ovlivnit jeho efektivitu.
- 12) jsou komplexní a využívají více strategií- Příklad: norská studie zaměřená proti kouření. Žáci z 99 škol byli rozdělení do následujících čtyř skupin:
- Skupina A - kontrolní, žádný program
- Skupina B – program-práci ve třídě, spolupráci s rodiči a výcvik učitelů
- Skupina C – program-práci ve třídě a spolupráci s rodiči, ne však a výcvik učitelů
- Skupina D – program-práci ve třídě a výcvik učitelů, ne však spolupráci s rodiči
- S asi půlročním odstupem ve skupině B nejlepší výsledky (nejkomplexnější program)
- 13) počítají s komplikacemi a nabízejí možnosti, jak je zvládat. Míra rizikových faktorů se u určitého studenta může v krátké době zvýšit (např. v období rozvodu rodičů či v důsledku rizikové starší společnosti, do níž se dostali).

1.5. Metodický pokyn MŠMT k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (viz příloha 3)

Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů ve školách a školských zařízeních vstoupil v platnost 16. října 2007. Vymezuje terminologii a začlenění prevence do školního vzdělávacího programu, popisuje jednotlivé instituce v systému prevence a úlohu pedagogického pracovníka a dále definuje Minimální

preventivní program, doporučuje postup škol a školských zařízení při výskytu vybraných forem chování dětí a mládeže. Primární prevence sociálně patologických jevů u žáků v působnosti MŠMT je zaměřena na následující:

a) předcházení zejména následujícím rizikovým jevům v chování žáků:

- záškoláctví,
- šikana, rasismus, xenofobie, vandalismus,
- kriminalita, delikvence,
- užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky – OPL) a onemocnění HIV/AIDS a dalšími infekčními nemocemi souvisejícími s užíváním návykových látek,
- závislost na politickém a náboženském extremismu,
- netolismus (virtuální drogy) a patologické hráčství (gambling),

b) rozpoznání a zajištění včasné intervence zejména v případech:

- domácího násilí,
- týrání a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání,
- ohrožování mravní výchovy mládeže.

Tento metodický pokyn je určen pro právnické osoby vykonávající činnost škol zřizovaných MŠMT. Podpůrně je doporučován k využití i ostatním školám zapsaným do školského rejstříku a poskytovatelům služeb souvisejících se vzděláváním a výchovou (24).

1.5.1. Školní metodik prevence

Školní metodici zodpovídají za realizaci prevence na škole. Hrají tedy klíčovou

roli při sestavování Minimálního preventivního programu, při zajišťování a koordinování aktivit školy v oblasti prevence. Nezbytným krokem pro rozvoj prevence je vyškolení skupiny školních metodiků s cílem podpořit jejich osobnostní rozvoj, seznámit je se zásadami efektivní primární prevence, rozšířit jejich vědomosti a dovednosti v rámci primární prevence (47).

Školní metodik prevence se také podílí na soustavném vzdělávání pracovníků a dalších pedagogů školy v oblasti prevence, spolupracuje s okresním metodikem preventivních aktivit a navrhuje vhodné odborné a metodické materiály a jiné pomůcky pro realizaci Minimálního preventivního programu a navazujících preventivních aktivit škol nebo zařízení. Dále se zabývá tvorbou opatření při výskytu sociálně patologických jevů ve škole nebo školském zařízení a na základě pověření ředitele školy spolupracuje s dalšími krizovými, poradenskými a preventivními zařízeními (24).

1.5.2. Minimální preventivní program - MPP

Každá škola a školské zařízení by měly mít vypracovaný Minimální preventivní program, který bude odpovídat konkrétním podmínkám a problémům dané školy. Tento program by měl oslovit nejen učitelský sbor, ale i ostatní pracovníky školy, měl by získat podporu rodičů a především být zajímavý pro děti. MPP vychází z Koncepce prevence zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT a z Metodického pokynu MŠMT k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže.

Cílem koncepce je předložit systém opatření, který povede k uskutečňování dlouhodobé a systematické primární prevence. Dva základní cíle MPP jsou výchova ke zdraví a zvyšování odolnosti dětí proti negativním vlivům a jevům společnosti a tento program by měl přispět k celkovému zlepšení vztahů mezi učiteli a studenty, mezi studenty navzájem, mezi školou a rodinou a mezi školou a veřejností, dále k upevnění postojů ke zdravému životnímu stylu a zneužívání drog, zajištění volnočasových aktivit atd.

Důležitou podmínkou naplnění programu je celoškolská realizace. Což znamená, že na uskutečňování programu se podílí všichni hlavní účastníci života školy: vedení, metodik prevence, výchovný poradce, třídní i netřídní učitelé, ostatní zaměstnanci školy, rodiče či zákonní zástupci žáků.

1.5.3. Komunikace mezi interními a externími odborníky

Interní odborník je především školní metodik prevence, který absolvoval příslušný akreditovaný kurz a pro funkci má osobnostní předpoklady jako je přirozenou autoritu u studentů, dále by se měl dobře orientovat ve znalostech primární, sekundární a terciální prevence drogových závislostí a být v kontaktu s kompetentními protidrogovými odborníky z příslušného regionu. Externím odborníkem je zejména poradce (terapeut) z oblasti drogových závislostí (např. z kontaktního centra), který alespoň občas dochází do školy v rámci programů specifické primární prevence. Dále pracovník místní Pedagogicko-psychologické poradny, zástupce OSPOD a policejní specialista. Škola by také měla znát lékárnu, kde si škola nebo rodiče studentů mohou koupit nebo objednat drogové testy (**viz 38**).

1.6. Drogy ve škole

Zpráva České školní inspekce z r. 2005 uvádí výsledky dotazníkového šetření, které se zaměřovalo na výskyt problémů na základních a středních školách. Celkem bylo dotázáno více jak čtyři tisíce žáků a studentů. Užívání drog ve škole připouští téměř 50% studentů škol středních, předávání drog v prostorách školy pak 20% studentů škol středních.

Současná podoba preventivních a poradenských činností v drogové oblasti je na některých středních školách dosti neuspokojivá a to hlavně v kvalitě a systematičnosti. Školní metodici prevence sdělují, že snahy o zkvalitnění preventivních a poradenských programů dlouhodobě narušuje povrchnost a nekonceptnost ze strany MŠMT ČR, rigidní protidrogové předsudky některých jejich kolegů pedagogů, pracovní přetíženost všech učitelů, nesystematičnost a různá kvalita preventivních programů, které poskytují stále ještě někteří odborníci, nezájem rodičů aj. (**viz 38**).

1.6.1. Hlavní zásady k drogovému problému ve škole

Cílem všech intervencí je ochrana dotyčného studenta (před vznikem a rozvojem drogové závislosti), ale i dalších studentů a celé školy (před dalším rozšiřováním problému).

K drogovému incidentu a ke studentům je potřeba přistupovat individuálně a v rámci školních protidrogových pravidel. Hlavní zodpovědnost za vzniklou drogovou událost, za další život studenta nemá škola, ale především jeho rodiče (zákonní zástupci) a student. Střední škola už nemůže významně měnit osobnost studenta. Pokud se drogový incident objeví, je potřebné zachovat klid, nezmatkovat a ihned se poradit ohledně dalšího postupu s dalšími zainteresovanými osobami (**viz 38**). Nutné je rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je nebezpečný pouze sobě, distributor všem.

1.6.2. Systém školních protidrogových pravidel

Školám se doporučuje vytvořit „protidrogovou smlouvu“, ta by měla být součástí školního řádu a být písemně uzavřená mezi školou, rodiči (zákonnými zástupci) a studentem. Dále by měl být vytvořen manuál, v němž by byly uvedeny postupy v případě vzniku drogové události. Manuál by měl být všem k dispozici a základní body protidrogových pravidel by měly být vyvěšeny na viditelných místech ve škole a na internetu. „Do utváření jasných, konkrétních a do určité míry i flexibilních protidrogových pravidel, včetně stanovování odstupňovaných sankcí za porušování těchto pravidel, by měly být aktivně vtaženy všechny strany (učitelé, žáci, studenti, rodiče), aby tyto normy poté mohli považovat více za své a tak byli i více motivováni je dodržovat“ (**38**).

Při vytváření protidrogových pravidel je důležitá konkrétnost a rozlišení místní platnosti pravidel (konkrétní vymezení školních prostor a akcí, kde tato pravidla platí), dále je třeba rozlišovat jednotlivé drogy podle legálnosti a nelegálnosti, ale také podle míry jejich zdravotní a sociální nebezpečnosti (odlišení konopných drog od jiných ilegálních drog). Musí být jasně stanoveno a

specifikováno co je zakázáno (konzumace, vnášení a distribuce drog). Ve spojitosti s porušováním protidrogových pravidel musíme rozeznávat různé situace např. podezření, že je student momentálně pod vlivem drogy (např. během vyučování usíná, nebo je naopak extrémně euforizovaný), student přistižen při konzumaci drogy, je důvodné podezření, že student drogy užívá stabilně (učitel si všímá výrazných změn v chování studenta, výrazné zhoršování prospěchu, mnoho absencí ve škole), student je učitelem přistižen při manipulaci s drogou (z kapsy mu vypadne sáček s marihuanou), je důvodné podezření, že student má drogu u sebe nebo ji předává, prodává (učitel se to opakovaně dozvídá). Je důležité rozlišovat experiment a opakované porušení školního řádu (protidrogových pravidel). Většina studentů si drogy jako je např. marihuana pouze vyzkouší a nebude s nimi mít v budoucnu problémy. Také je třeba rozlišovat konzumaci drog a distribuci drog. Užívání drog není u nás trestné, ale konzumace osobami mladšími 18 let je ovšem považována za nebezpečné a nemravné chování. Distribuce již trestná je a student tím ohrožuje i jiné studenty a celé prostředí školy. Každý nezletilec, který se takového jednání dopouští, má nárok na pomoc orgánu sociálně-právní ochrany dítěte (§6 zákon o sociálně-právní ochraně). Stejně tak je důležité vědět, že v některých případech má student jiná práva, pokud je mladší 18 let a jiná práva, když je plnoletý (**viz 38**).

1.6.3. Základní dokumenty

- Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a dalším vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

- Vyhláška č. 317/2005 Sb. MŠMT, o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.
- Metodický pokyn MŠMT k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j.: 20 006/2007-51.
- Vládní usnesení č. 693 ze 7. 6. 2006, které upravuje povinnost certifikace programů primární prevence při čerpání finančních prostředků ze státní dotace od r. 2008.

1.6.4. Povinnosti školy

- Vytvořit takové podmínky, aby bylo možné předejít užívání, podporování a distribuování drog v prostorách školy, v době školního vyučování a na všech školních akcích.
- Zajistit takovou bezpečnost a ochranu zdraví studentů, aby nebyli vystaveni škodlivým účinkům návykových látek v prostorách školy, v době školního vyučování a na veškerých školních akcích.
- Zabezpečit prostory školy tak, aby se minimalizovala rizika rozšíření problematického jevu, chování ve školních prostorách.
- Vytvořit takový školní řád – protidrogová pravidla, kde bude jasně vymezený zákaz užívání návykových látek ve škole, jejich nošení do školy a zákaz vstupu do školy pod jejich vlivem. Současně stanovit sankce za porušení všech uvedených zákazů.
- Studentům poskytovat nezbytné a dostatečné informace, které jsou nutné k zajištění jejich ochrany před tímto jevem, chováním.
- Poskytovat studentům věcné a pravdivé informace o návykových látkách takovou formou, která je přiměřená jejich rozumovému a mravnímu vývoji.
- Působit na studenty v oblasti primární prevence užívání návykových látek.

- Do veškerých poučení o bezpečnosti a ochraně zdraví zakotvit nebezpečnost užívání návykových látek a zákaz jejich užívání při všech činnost souvisejících se školními aktivitami.
- Poskytovat těm studentům, kteří mají s užíváním návykových látek problémy, informace o pomáhajících institucích a možnostech řešení tíživé situace. Tyto informace zároveň poskytnout i jejich zákonným zástupcům.
- Při řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek nebo distribucí omamných a psychotropních látek je třeba spolupracovat s dalšími zainteresovanými institucemi – Policie ČR, orgány sociálně-právní ochrany, Pedagogickou psychologickou poradnou apod. (**viz 38**).
- V případech, které stanoví zákon, plnit ohlašovací povinnost orgánům činným v trestním řízení, orgánům sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností a zákonným zástupcům studenta (**45**).

1.6.5. Tipy pro vytváření protidrogových pravidel a řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek v prostředí škol

V České republice není stanovena věková hranice pro užívání návykových látek a jejich konzumace není považována za protiprávní jednání. Svádění k užívání návykových látek nebo podpora takového chování u nezletilých osob a prodej těmto osobám jsou zakázány. Je nepřijatelné užívání návykových látek v prostorách školy v době školního vyučování a na všech školních akcích. Všichni zaměstnanci školy mají oznamovací povinnost k řediteli školy, pokud zjistí, že studenti omamné látky užívají, distribuují nebo u sebe přechovávají.

Při řešení problémů s užíváním návykových látek je potřeba spolupracovat s řadou institucí. Spolupráce musí být vždy navázána včas, nejlépe v době, kdy problémy ještě nenastaly. Je třeba vybudovat korektní vztahy s místním oddělením Policie ČR a znát kontakt na pracovníka zabývající se drogovou trestnou činností při městském ředitelství Policie ČR. V rámci vytváření preventivních programů je dobré být v kontaktu s preventivně informační skupinou Policie ČR, která je zřízena

u městských ředitelství policie. Dalšími důležitými kontakty jsou orgány sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností, pracoviště městské policie, regionální nestátní a neziskové organizace apod.

1.6.6. Protidrogová pravidla - Omamné a psychotropní látky (OPL)

Zakázána je výroba, distribuce, přechovávání, šíření, i propagace omamných a psychotropních látek a to bez ohledu na studenta a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo (§187; §187a; §188; §188a trestního zákona). Také je zakázáno svádění k užívání těchto látek (45).

- Školním řádem škola stanoví zákaz užívání OPL a jejich distribuci a přechovávání. Současně stanoví zákaz vstupu do školy pod jejich vlivem. Stanoví rovněž sankci za porušení zákazu.
- Ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů (§ 187 a § 188 trestního zákona) a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, se sám vystavuje trestnímu stíhání (§ 167 trestního zákona). Překazit takovému činu lze tím, že ho včas oznámí orgánům Policie ČR nebo státnímu zástupci.

Kompetentní osoba k prohledávání oděvu a věcí studenta v případě důvodné podezření, že má u sebe drogy je pouze příslušník Policie ČR - jedná se o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR.

Pedagog stejně tak jedná protiprávně, když studenta nepřiměřeně nutí, aby si nechal prohledat věci nebo aby podstoupil test na přítomnost drog (jedná se o omezování osobní svobody studenta). Pokud pedagog důvodně podezřívá studenta, že má u sebe ilegální drogu, může ho stranou požádat, aby mu ji předložil. Množství, které u sebe student v danou chvíli má je rozhodující pro specifikaci tohoto protiprávního jednání. Pokud tak student učiní, učitel s ním jedná podle toho, zda jde o první nebo opakované porušení protidrogových pravidel.

Když student drogu nechce předložit, může ho pedagog sledovat - je to nutné z důvodu, kdyby se student chtěl látky zbavit nebo ji ve škole distribuovat. Vhodné je ho izolovat a vyčkat na příjezd příslušníků Policie ČR. „První porušení školního řádu - protidrogových pravidel (např. existuje důvodné podezření, že je student akutně intoxikovaný/byl přistižen při konzumaci drogy/je důvodné podezření, že má při sobě drogy) lze hodnotit jako „experiment“. Pedagog si studenta může vzít stranou, např. do kabinetu, kde mu drogu za přítomnosti důvěryhodného svědka odebere a podle Metodického pokynu MŠMT ČR tuto látku uloží (pro případný rozbor zprostředkovaný např. Policií ČR)“ (38). O nález sepsí záznam, který obsahuje vyjádření studenta k události, datum, místo a čas nálezu a jméno studenta. Zápis podepíší všichni zúčastnění za přítomnosti svědka (nejlépe ředitele školy – ten by měl být během celého rozhovoru a zápisu přítomen). V případě, že student podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu.

Jestliže má Pedagog důvodné podezření, že student distribuuje OPL, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR - jedná se o podezření ze spáchání trestného činu.

Následně jsou informováni zákonní zástupci nezletilého studenta, kteří si ho mohou přijít vyzvednout v případě, že je neschopen pokračovat ve výuce. Jestliže škola nemůže zastihnout zákonného zástupce nezletilého studenta, kontaktuje pracovníka příslušného Oddělení sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně- právní ochrany dítěte (§ 10, odst. 4 zákona o sociálně-právní ochraně). Oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte. V případě vážného zdravotního stavu studenta (při akutní intoxikaci) je nutné volat lékaře.

Rodičům škola sdělí, že si mohou předpokládanou pozitivitu na drogy doma zjistit nebo ověřit pomocí drogových testů (zakoupení v doporučené lékárně). Pedagog může rodičům nabídnout osobní setkání ve škole, kde událost společně rozeberou a rodičům a jejich dítěti může nabídnout poradenství ve specializovaných zařízeních, se kterými škola spolupracuje nebo která zná (Kontaktní centrum, Drogová poradna).

Kázeňským opatřením za první porušení školního řádu (protidrogových pravidel) může škola udělit napomenutí nebo důtku třídního učitele apod. Pokud by se měl stejný nebo jiný drogový incident opakovat, sdělí škola rodičům a dítěti, co se v takovém případě bude dít. O všem se sepíše zápis a podepíše všemi zúčastněnými. Dobré je domluvit se na zpětné vazbě, zda rodiče v souvislosti s daným přestupkem něco podnikli.

„V případě opakovaného porušení školního řádu - protidrogových pravidel lze jednat obdobně, až na to, že je výhodné zprostředkovat tzv. případovou konferenci, na které se společně setkají student, jeho zákonní zástupci, pedagogové (např. třídní učitel, školní metodik prevence, ředitel), zástupce místní Pedagogicko-psychologické poradny (PPP), pracovník příslušného OSPOD (pokud je student nezletilý), externí drogový poradce, popř. i specialista na danou problematiku z řad Policie ČR, pokud se jednalo o opakované prokázání nebo důvodné podezření z držení nebo z distribuce nezákonné drogy“ (38).

V rámci tohoto setkání se může vytvořit a sepsat individuální poradenský plán pro studenta, který zahrnuje způsob kontroly jeho plnění, způsob komunikace mezi zúčastněnými stranami, termín dalšího setkání při kterém se plán zreviduje. Kázeňským opatřením pro druhé porušení protidrogových pravidel může být např. ředitelská důtku, a rodičům a studentovi je třeba sdělit, co bude následovat při dalším porušení pravidel školního řádu - další sankce jako podmíněné vyloučení ze školy, snížená známka chování, až vyloučení ze školy. Vše se zapíše a podepíše všemi zúčastněnými (viz 38).

1.6.7. Testování na drogy v prostředí škol

Občas se může stát, že u screeningových toxikologických testů vyjdou jejich výsledky falešně pozitivní nebo negativní.

Co když je test pozitivní? Jde o první experiment, nebo delší užívání? Jak naložit s informací o pozitivní toxikologii studenta? Jaký bude další postup? Aby škola na tyto otázky mohla odpovědět, nestačí jen testy samotné, ale musí si vytvořit propracovaný systém preventivní a poradenské práce se studenty. Používání

drogových testů by mělo být pouze podpůrným prostředkem na podkladě kvalitního preventivního a poradenského systému.

V protidrogové politice školy by prokazování domnělé positivity na drogy nemělo být hlavním pilířem. A obzvláště ne v případě, kdy škola nemá jasný postup v konkrétních situacích, které by mohly nastat, např. student odmítne test, i když předtím k tomu dal souhlas, který i podepsal. Může dojít k situaci, při které pedagog zuby nehty nutí studenta k testu, ale student to odmítá a zároveň mluví o omezování své osobní svobody. Možná by bylo rozumnější a snazší nechat realizaci kontroly na rozhodnutí zákonných zástupců a v domácím prostředí. Na druhou stranu, pokud se pedagog důvodně domnívá, že student požil drogu a student je ochoten se drogovému testu podrobit, tak pro tyto případy není na škodu mít toxikologické testy. Stejně tak mají testy smysl při důvodném podezření z užití drogy hlavně u studentů učebních oborů, kde se skládají řidičské, svářečské a jiné zkoušky, a kde jde tudíž o ochranu a bezpečnost práce - v těchto případech je dobré, aby měla škola sepsanou třístrannou písemnou dohodu a vědět, že realizovatelná je jen dobrovolná dechová zkouška na přítomnost alkoholu, drogové testy ze slin nebo doprovod studenta na toxikologické vyšetření k lékaři (**viz 38**).

Doba, po kterou lze zjistit, že droga byla užita

Marihuana (THC) 2-8 dní, při chronickém užívání 14 - 42 dní
Pervitin, amfetaminy 1-2 dny
Kokain (metabolity) 2-3 dny
Heroin a další opiáty 1-2 dny
Subutex (buprenorfin) 2 dny
Benzodiazepiny, např. Diazepam 2-4 dny, i déle
Rohypnol (flunitrazepam) 1-3 dny, i déle
Toluen 2 dny

Zdroj: (**38**)

Národní středisko pro výchovu a vzdělávání v oblasti závislostí (NCETA) bylo Australskou národní radou pro drogy (ANCD) v březnu 2007 pověřeno realizací

nezávislého, komplexního a kritického posouzení všech relevantních aspektů týkajících se detekce a screeningu drog v prostředí škol (43).

Shrnující poznámky výsledků zkoumání:

Zjištěné poznatky celkově svědčí výrazně proti využívání prostředků detekce a screeningu drog ve školním prostředí a to z důvodu:

1. Většina testů není dostatečně spolehlivá pro testování v prostředí, jako jsou školy.
2. Náklady na testování se ukázaly být velmi vysoké a staly by se značnou zátěží pro rozpočet každého vzdělávacího systému.
3. Široká škála morálních a právních problémů vzbuzuje vážné obavy, pokud nepředstavuje přímo překážku testování.
4. Užívání drog mezi žáky škol se za uplynulé desetiletí snížilo; současná míra pravidelného užívání je velmi nízká, což činí detekci technicky obtížným úkolem.
5. Nejvyšší prevalence užívání drog je mezi vysoce rizikovými a zranitelnými skupinami dětí, jako jsou žáci s horším prospěchem a domorodého původu, což naznačuje, že represivní a inkvizitorské zastrášovací metody jsou neuvážené.
6. Poznatky naznačují, že testování na drogy je neúčinným odrazovacím prostředkem.
7. Dvě třetiny názorů odborníků (n = 33) byly proti testování na drogy ve školách.
8. Většina respondentů účastnících se průzkumu (n = 284) byla proti testování ve školách.
9. Školy mají k dispozici řadu efektivních školních preventivních opatření – opatření, jež se zaměřují na budování pozitivních vztahů a rozvoj pocitu sounáležitosti žáka se školou.
10. Existují účinné mechanismy jak vhodným způsobem vyhledávat vysoce rizikové studenty a/nebo jejich rodiny a jak s nimi pracovat (43).

2. Cíle práce a výzkumné otázky

2.1. Cíl práce v pojetí kvalitativního výzkumu

Cílem práce bylo posouzení kvality a efektivity protidrogových opatření realizovaných na vybraných středních školách.

Práce byla zpracována formou kvalitativního výzkumu, který pracuje s malým souborem respondentů bez nároků na statistickou reprezentativnost. Využívá metody jako hloubkové individuální rozhovory, skupinové rozhovory apod. Může se týkat života lidí, příběhů jejich života, chování, ale také chodu organizací nebo vzájemných vztahů. Analýza dat se provádí vyhodnocováním jednotlivých případů aplikací metod kvalitativní analýzy (2). Předností kvalitativního výzkumu je, že získává podrobný popis a vhled při zkoumání jedince, skupiny, události, fenoménu; pomáhá při počáteční exploraci fenoménů. Nevýhodou kvalitativního výzkumu je, že získaná znalost nemusí být zobecnitelná na populaci a do jiného prostředí, výsledky jsou snadněji ovlivněny výzkumníkem a jeho osobními preferencemi (16).

Využita byla především metoda polostrukturovaného rozhovoru.

2.2. Výzkumné otázky

Výzkumná otázka 1: Pokud střední školy mají systém protidrogových pravidel, jak je jasný a transparentní?

Výzkumná otázka 2: Jak účinná jsou protidrogová opatření realizovaná na středních školách?

Výzkumná otázka 3: Jaká část protidrogových opatření má nejvyšší efektivitu?

3. Metodika

3.1. Metodika práce

Metody pro sběr dat byly následující:

- a) dotazování
 - Polostrukturované rozhovory s informanty v místě šetření a jejich následná analýza
(výpovědi informantů byly během šetření zapisovány, následně byly přepisovány a odeslány zpět pomocí e-mailu dotyčnému informantovi k autorizaci)
 - Telefonické rozhovory s informanty a jejich analýza
(výpovědi informantů byly zapisovány, následně přepisovány a odeslány zpět pomocí e-mailu dotyčnému informantovi k autorizaci)
- b) studium a analýza tematizovaných dokumentů
- c) pozorování, vlastní participace a sebereflexe realizátora monitoringu

3.2. Charakteristika výzkumného souboru

Cílovou skupinou respondentů byli školní metodici prevence (celkem 14) ze čtrnácti středních škol a jeden okresní metodik prevence. Hlavním kritériem pro sestavení souboru byla spolupráce školních metodiků prevence na vytváření a realizaci protidrogových pravidel a vytváření programů a projektů prevence sociálně patologických jevů na střední škole.

Část školních metodiků prevence (celkem 14) jsem oslovila prostřednictvím e-mailů v březnu 2009, část navštívila osobně ve škole (celkem 4) a část jsem kontaktovala telefonicky (celkem 8 a 1 okresní metodik). E-mailové adresy mi poskytla sestra, která je školním metodikem prevence na ZŠ Plamínkové v Praze a některé jsem si vyhledala na internetu. Adresy škol nebo telefonní čísla a jména školních metodiků prevence jsem našla na internetu na stránkách škol.

Šest metodiků neodpovědělo na e-mail a sedm rozhovor odmítlo. Jako důvod uváděli, že na jejich škole nemají žádný problém s drogami a proto se necítí kompetentní k tomuto rozhovoru.

Všichni metodici byli informováni, že rozhovor je zcela anonymní a souhlasili se zápisem poznámek. Poté jim byl zaslán e-mail se zpracovaným rozhovorem a žádostí o souhlas ke zveřejnění v diplomové práci.

Rozhovory (2) byly realizovány prostřednictvím telefonu a ostatní (12) při osobním setkání v dané škole.

4. Výsledky

V rámci první výzkumné otázky jsem zjišťovala, jestli střední školy mají jasný a transparentní systém ve spojitosti s drogovými pravidly. Zaměřovala jsem se na dokumenty, z kterých vycházejí při stanovování postupů, přístup k pravidlům, vysvětlování pravidel studentům a ověřování, jak jim studenti porozuměli a zda vědí, co bude následovat při jejich porušení, znalost pedagogů MPP a postupů při drogových událostech a postoj vedení k drogové problematice.

V rámci druhé výzkumné otázky jsem získávala informace o účinnosti protidrogových opatření realizovaných na středních školách. Soustředila jsem se na vedení záznamů preventivních aktivit, počet zúčastněných a názor studentů na dané aktivity, zaznamenání změn v chování studentů po realizaci primární prevence, opakovanost preventivních aktivit, rizikové faktory, na které se MPP zaměřuje nejvíce, postup školy při drogové události a sankce při porušení protidrogových pravidel.

V rámci třetí výzkumné otázky jsem se zabývala částí protidrogových pravidel s nejvyšší efektivitou. Zjišťovala jsem, zda má škola v MPP uvedeny cíle, charakteristiku školy, témata primární prevence, možnosti zhodnocení efektivity, plán aktivit, spolupracující instituce. Dále jsem se zajímala, jaká prevence nejvíce zabírá před užíváním drog, opakovanost problému s již trestaným studentem a jaký je přístup školy k jednotlivým případům – individuální nebo striktní.

Pro větší přehlednost byl zvolen k rozhovoru tento systém otázek:

A. Programy primární prevence a další aktivity

- 1) Minimální preventivní program (dále jen MPP)
- 2) Sledování a hodnocení účinnosti programů primární prevence ve školách

B. Systém protidrogových pravidel

- 1) Způsoby řešení situací, kdy student porušuje protidrogová pravidla

4.1. Popis rozhovorů

Rozhovor 1

Školní metodik prevence pracuje v této praxi 3 roky, dříve byl výchovný poradce. Snaží se klást důraz hlavně na nespécifickou prevenci.

A. Programy primární prevence

„Opakujeme preventivní aktivity s Kulturním domem brigádníků. Většinou jde o besedy, témata jsou dobrá, přednáší mediální osoba, která se dobře vyzná v problematice, a studenti vědí, že v této oblasti opravdu pracuje a vnímají besedu jako zajímavou a přínosnou“. „Ale snažíme se o to, aby se v daném roce témata besed a aktivity neopakovaly“.

1) MPP

Škola má vypracovaný MPP, ve kterém má uvedeny jeho cíle, charakteristiku školy a jejího okolí, témata preventivního programu, plán aktivit na daný školní rok, spolupracující instituce. Možnosti zhodnocení efektivity zde nemá, ale metodik prevence hodnotí efektivitu pomocí dotazníků.

MPP se nezaměřuje konkrétně na jednotlivé rizikové faktory, ale je spíše všeobecný.

Povinností každého pedagoga na škole, je znát MPP.

2) Sledování a hodnocení účinnosti programů primární prevence ve školách

Jako prevence před užíváním drog dle metodika prevence zabírá vedení ke zdravému životnímu stylu, smysluplné aktivity pro studenty.“ „*Naposledy studenty zaujal film Requiem pro sen o drogové problematice.*

Chtěli bychom se studenty pracovat více individuálně, přednášky ve velkých skupinách se nám zdají málo efektivní. Uvítali bychom větší spolupráci s externími spolupracovníky, ale jejich celoroční docházení do školy je drahé a sponzory na tyto aktivity jsme zatím žádné nezískali.

V této oblasti prevence je hlavní role určena rodičům, my pouze drogovou problematiku připomeneme, otevřeme téma a studenti si mohou uvědomit a ujasnit situaci, svá rozhodnutí, ale musí stavět na hodnotách, které by měli být vytvářeny již v dětství.“

Metodik prevence si vede podrobné záznamy preventivních aktivit, kolik studentů se účastnilo a jakou měli na aktivitu názor. Studenti v dotaznících hodnotí aktivity, popisují svůj postoj, a co si myslí, že jim bylo přínosem. Poté tyto dotazníky vyhodnotí metodik prevence.

Při realizaci primární prevence a jejich programů nezaznamenali patrné změny chování ve třídě ani snížený počet případů užívání, distribuce nebo prodeje drog. „*Při těchto programech jsou změny v chování nepatrné, prevence musí být dlouhodobá a systematická (rok nestačí) a na studenty působí širší komplex vlivů“* V otázce prevence bychom uvítali větší podporu rodičů“.

B. Systém protidrogových pravidel

Při stanovování postupů vychází z Metodického pokynu, Informací MŠMT.

Protidrogová pravidla, včetně sankcí má škola zakomponována ve školním řádu a vyvěšena v každé třídě.

Každý třídní učitel vysvětluje studentům konkrétně, co jednotlivá pravidla znamenají a následně zjišťuje, jak jim porozuměli. Všichni studenti a jejich rodiče nebo zákonní zástupci musí podepsat, že byli seznámeni se školními pravidly.

Studenti vědí, co se stane, když budou přistiženi při užívání, distribuci nebo prodeji drog v prostředí školy, školních akcí, protože byli podrobně seznámeni se všemi protidrogovými pravidly. *„Snažíme se o to, aby studenti nevnímali sankce jako nutné zlo, ale jako určitou pomoc“.*

Všichni pedagogové vědí, jak postupovat v případě přistižení studenta, jak užívá, distribuuje nebo prodává drogy v prostředí školy nebo na školních akcích. *„Snažíme se jednat v rámci našich možností v běžném provozu školy, nelze si vždy podrobně všimnout každého studenta jednotlivě“.*

Vedení školy k této problematice přistupuje pozitivně, snaží se vyhledávat programy prevence pro studenty a při drogových situacích hledá okamžité řešení.

1) Způsoby řešení situací, kdy student porušuje protidrogová pravidla

Pokud přijde student do školy pod vlivem návykové látky, nebo drogu do školy přinese nebo ji zde distribuuje a je přistižen, nejdříve se vše řeší s třídním učitelem, a když student souhlasí, jde společně s třídním učitelem na pohovor k řediteli. Vše se oznámí rodičům. *„ U nás na škole jsme větší problém s návykovými látkami neřešili. Byl tu jeden případ anonymního oznámení o distribuci drog v jedné třídě. Třídní učitel, výchovný poradce, ředitel a pedagogicko-psychologický pracovník vše zkonzultovali a v dané třídě se udělala třídnická hodina a vše se zde*

řešilo. Distribuce drog nebyla potvrzena a naopak došlo k semknutí kolektivu třídy, který se dopisem ředitelce ohradil proti jejich nařčení. “

Pokud by došlo k drogovému případu, student bude sankcionován, dle pravidel, která jsou uvedena ve školním řádu, tzn. třídní důtka, dvojka z chování, podmíněčné vyloučení.

V případě řešení problému s návykovými látkami by postupovali individuálně, dle studenta, striktní řešení dle pravidel se jim nejeví jako vhodné, nechtějí studenty strašit, ale pomoci jim.

Rozhovor 2

Školní metodik prevence na této škole není, ale školní psycholog se dělí o jeho práci s výchovným poradcem. Rozhovor byl veden se školním psychologem, ten pracuje v této praxi 12 let.

A. Programy primární prevence

Škola opakuje adaptační kurzy a jednodenní zážitkový program zaměřený na rozvíjení spolupráce a komunikace v nově utvářeném kolektivu a na protidrogovou prevenci pro 1. ročníky. Po 2 měsících ve škole dávají studentům vstupní dotazníky, které vyhodnocují. Dále opakují profí testy pro 3. ročníky k volbě povolání či vysoké školy, návštěvu K-centra, sociometrii tříd. „*Jedenkrát za měsíc k nám chodí pedagogicko-psychologický pracovník a pedagogové mají konzultační dny*“. Vše se jim jeví jako efektivní forma prevence.

1) MPP

V MPP má škola uvedeny jeho cíle, charakteristiku školy a jejího okolí, témata preventivního programu, plán aktivit na daný školní rok, spolupracující instituce a možnosti zhodnocení efektivity.

MPP se nezaměřuje konkrétně na jednotlivé rizikové faktory, ale je všeobecný.

Povinností každého pedagoga na škole, je znát MPP, který i podepisují.

2) Sledování a hodnocení účinnosti programů primární prevence ve školách

Jako prevence před užíváním drog dle metodika prevence s nejvyšší efektivitou je pozitivní klima školy, častější kontakt studentů s třídním učitelem, kdy si učitel může více všimnout rizikových dětí a tak s nimi mohou včas a více pracovat. Dále individuální spolupráce s jednotlivci a třídami a všechny programy, které škola opakuje. „*V průběhu školního roku dáváme v problémových třídách dotazníky, jak pedagogům, tak studentům a podle nich se snažíme řešit situaci, např.: přestěhujeme lavice.*“

Metodik prevence si vede záznamy preventivních aktivit, kolik studentů se účastnilo a jakou měli na aktivitu názor. Studenti v dotaznících hodnotí aktivity, popisují svůj postoj, a co si myslí, že jim bylo přínosem. Poté tyto dotazníky vyhodnotí metodik prevence a podle výsledků volí další nebo opakuje programy, které se osvědčily. „*Jako efektivní vidíme spolupráci s K-centrem, ale občas zde narazíme na výhrady rodičů, kteří s touto preventivní aktivitou nesouhlasí.*“

Při realizaci primární prevence a jejich programů zaznamenali změny chování studentů. „*Snažíme se individuálně spolupracovat s rizikovými studenty, ale i se studenty, kteří sami přijdou. Někteří si chodí jen odpočinout, děláme s nimi relaxační techniky, dále používáme autogenní trénink, psychowolkman, kresbu anebo jen vedeme podpůrný rozhovor. S touto formou prevence máme velmi dobré zkušenosti a studenti sem rádi docházejí. Občas se stane, že si nechtějí popovídat s námi a ve škole, ale raději využívají nabídku zajít do pedagogicko-psychologické poradny. Tam se tolik nestydí mluvit o svém problému. Ale k největším změnám chování dochází během adaptačních kurzů.*“

B. Systém protidrogových pravidel

Při stanovování postupů vychází z Metodického pokynu, tyto postupy upravují a doplňují dle aktuální situace.

Protidrogová pravidla, včetně sankcí má škola zakomponována ve školním řádu a vyvěšena ve sborovně a na internetu školy. Protidrogová pravidla jsou doplňována a upravována dle aktuální situace.

Každý třídní učitel vysvětluje studentům konkrétně, co jednotlivá pravidla znamenají a následně zjišťuje, jak jim porozuměli. „*Pokud se student chová nějak nestandardně, většinou pedagogové informují školního psychologa.*“ Všichni studenti a jejich rodiče nebo zákonní zástupci musí podepsat, že byli seznámeni se školními pravidly.

Studenti vědí, co se stane, když budou přistiženi při užívání, distribuci nebo prodeji drog v prostředí školy, školních akcí, protože byli podrobně seznámeni se všemi protidrogovými pravidly.

Všichni pedagogové vědí, jak postupovat v případě přistižení studenta, jak užívá, distribuuje nebo prodává drogy v prostředí školy nebo na školních akcích. „*Rádi bychom, aby třídní učitelé se studenty trávili, pokud to jde, více času i mimo školu v rámci nějakých mimoškolních aktivit. Lépe si tak všimnout změn u jednotlivých studentů. Také bychom uvítali větší spolupráci rodičů*“.

Vedení školy k této problematice přistupuje pozitivně, snaží se vyhledávat programy prevence pro studenty a při problémech se snaží hledat okamžité řešení.

1) Způsoby řešení situací, kdy student porušuje protidrogová pravidla

Pokud přijde student do školy pod vlivem návykové látky, nebo drogu do školy přinese nebo ji zde distribuuje a je přistižen, nejdříve se vše řeší s třídním učitelem, a vše se oznámí rodičům, s kterými se škola snaží dohodnout na spolupráci (případně doporučí rodičům udělat testy na přítomnost návykových látek), dáme rodičům kontakt na odbornou poradnu a vše se konzultuje s ředitelem. *„Dříve jsme spolupracovali se zařízením Triangl. Jde o preventivní zařízení, kde studenti mohli pobývat 14 dní, ale dnes už s nimi bohužel nespolupracujeme z důvodu jejich přestěhování.“*

V případě řešení problému s návykovými látkami by postupovali individuálně, dle studenta jako v tomto případě, kdy byla na škole nalezena sklenice s marihuanou u jednoho studenta. Škola informovala rodiče a student byl sankcionován dvojkou z chování (sankce dle školního řádu). Policii to škola nehlásila, jelikož šlo o první kázeňský prohřešek a vše bylo vysvětleno jako experiment v pěstování, nikoli v užívání.

Rozhovor 3

Školní metodik prevence na této škole vyučuje 8let, tuto funkci vykonává teprve rok, ale má absolvované 2 roky studia přímo pro metodiky prevence. Podle slov metodika, bylo toto studium velmi užitečné, a protože to byl pilotní projekt, studium bylo zadarmo, nyní stojí kolem 30tis.

A. Programy primární prevence

Škola pravidelně opakuje adaptační kurz pro 1. ročníky, kde studenti mají přednášky a následné diskuse s pracovníky K-centra, dále se studenty na kurzu pracuje výchovný poradce.

1) MPP

V MPP má škola uvedeny jeho cíle, charakteristiku školy a jejího okolí, témata preventivního programu, plán aktivit na daný školní rok, spolupracující instituce a možnosti zhodnocení efektivity.

MPP se nezaměřuje konkrétně na jednotlivé rizikové faktory, je všeobecný.

Předpokládá se, že pedagogové na škole znají MPP, protože je vyvěšen ve sborovně a na internetu.

2) Sledování a hodnocení účinnosti programů primární prevence ve školách

Jako prevence před užíváním drog dle metodika prevence zabírá návštěva K-centra, adaptační kurzy, ale ostatní aktivity se jim zdají neefektivní. *„Domnívám se, že střední škola toho v prevenci už mnoho nenadělá, jediné co může pomoci je komunikace se studenty a zájem o ně. Strašení je neefektivní.“*

Z preventivních programů škola pořádá pouze adaptační kurz v 1. ročníku a v rámci občanské výchovy studenti navštíví K-centrum. Studenti vyplňují dotazníky, které dostávají 2krát za rok, a kde jsou dotazováni na jejich zkušenosti s drogami apod.

Při realizaci primární prevence a jejich programů nezaznamenali změny v chování studentů. *„Výborné jsou adaptační kurzy, kde má třídní učitel možnost poznat blíže studenty. Případně vytipovat ty, které by mohli mít nebo mají nějaké problémy a jich si více všimnout a případně s nimi problém řešit.“*

B. Systém protidrogových pravidel

Při stanovování postupů vychází z Metodického pokynu.

Protidrogová pravidla, včetně sankcí má škola zakomponována ve školním řádu a vyvěšena ve sborovně a na internetu školy. Škola chystá nový školní řád, kde tyto pravidla budou lépe specifikována a bude zde uvedeno, že studenti mohou být testováni na návykové látky a svým podpisem školního řádu, tak dají souhlas i k případnému testování. *„Do školního řádu, chceme zakomponovat testování na drogy. Hlavně z důvodu, že studenti pracují v dílnách a pod vlivem drog by mohlo dojít k vážným úrazům“*

Každý třídní učitel vysvětluje studentům konkrétně, co jednotlivá pravidla znamenají. Všichni studenti a jejich rodiče nebo zákonní zástupci musí podepsat, že byli seznámeni se školními pravidly.

Studenti vědí, co se stane, když budou přistiženi při užívání, distribuci nebo prodeji drog v prostředí školy, školních akcí, protože byli podrobně seznámeni se všemi protidrogovými pravidly na adaptačním kurzu v 1. Ročníku, s pravidly je seznámili třídní učitelé a výchovný poradce a ostatní ročníky byly s pravidly seznámeni v září ve škole.

Všichni vědí, jak postupovat v případě přistižení studenta, jak užívá, distribuuje nebo prodává drogy v prostředí školy nebo na školních akcích. „*Vyvěsila jsem pedagogům ve sborovně zpracovanou první pomoc, co dělat, když se něco stane. Bylo tam zakomponováno, jak postupovat v případě, kdy pedagog přistihne studenta, jak užívá, distribuuje nebo prodává drogy.*“

Vedení školy k této problematice přistupuje pozitivně, snaží se vyhledávat programy prevence pro studenty a při problémech se snaží hledat okamžité řešení.

1) Způsoby řešení situací, kdy student porušuje protidrogová pravidla

Pokud přijde student do školy pod vlivem návykové látky, nebo drogu do školy přinese nebo ji zde distribuuje a je přistižen, bude s ním situace okamžitě řešena, škola kontaktuje rodiče. „*Řešili jsme jen jeden případ, kdy náš student pěstoval na internátu marihuanu. Probírali jsme to s rodiči a ve škole, policii jsme nekontaktovali. Student byl podmíněčně vyloučen a od té doby jsme s ním žádné problémy neměli.*“

Škola uděluje sankce za porušení protidrogových pravidel v souladu se školním řádem.

V případě řešení problému s návykovými látkami by postupovali individuálně, dle studenta a míře prohřešku.

Rozhovor 4

Na škole jsou dva metodici prevence. Rozhovor jsem vedla s jedním z nich, který funkci metodika na škole vykonává déle a to 7let.

A. Programy primární prevence

Škola opakuje adaptační kurzy a návštěvu K-centra pro 1. ročníky, pro 2. ročníky opakují videoklub. Dále na školu pravidelně dochází externí spolupracovník z K-centra, který pracuje jednotlivě se všemi třídami. „*Školení pro pedagogy, pravidelně neopakujeme, letos bylo poprvé. Ale chtěli bychom ho opakovat, protože nám přišlo přínosné.*“

1) MPP

V MPP má škola uvedeny jeho cíle, charakteristiku školy a jejího okolí, témata preventivního programu, plán aktivit na daný školní rok, spolupracující instituce a možnosti zhodnocení efektivity.

MPP se zaměřuje všeobecně na všechny rizikové faktory, ale nejvíce se zaměřuje na šikanu, protože v poslední době je to největší problém na škole.

Pedagogové nejsou povinni znát MPP, ale je pro všechny přístupný v tištěné podobě.

2) Sledování a hodnocení účinnosti programů primární prevence ve školách

Jako prevence před užíváním drog dle metodika prevence s nejvyšší efektivitou jsou všechny programy, které škola opakuje.

Metodik prevence si vede záznamy preventivních aktivit, kolik studentů se účastnilo a jakou měli na aktivitu názor. *„Na naší škole se zaměřujeme hlavně na krátkodobou prevenci, protože si myslíme, že dlouhodobá prevence měla probíhat na ZŠ.“*

Při realizaci primární prevence a jejich programů zaznamenali změny chování studentů. *„Na studenty hodně působí videoklub, který je provozován v K-centru. Pracovníci K- centra, zde promítají studentům filmy zaměřené na jednotlivé problematiky, které si studenti zvolili ze seznamu. Potom společně o filmu diskutují. Opravdu je na nich vidět, že se jich určité filmy dotýkají a přemýšlí o nich.“*

B. Systém protidrogových pravidel

Při stanovování postupů vychází z Metodického pokynu, ze zákonů a předpisů týkajících se návykových látek.

Protidrogová pravidla, včetně sankcí má škola zakomponována ve školním řádu a vyvěšena na nástěnkách na chodbách a na internetu školy. Škola bude zpracovávat na příští rok úpravu postupů ve školní strategii prevence, kde bude konkrétně uvedeno, jak postupovat při událostech s návykovými látkami.

Každý třídní učitel vysvětluje studentům konkrétně, co jednotlivá pravidla znamenají. Všichni studenti a jejich rodiče nebo zákonní zástupci musí podepsat, že

byli seznámeni se školními pravidly. Rodiče jsou seznámeni se školním řádem na třídní schůzce ještě před nástupem svých dětí do školy.

Studenti vědí, co se stane, když budou přistiženi při užívání, distribuci nebo prodeji drog v prostředí školy, školních akcí, protože byli podrobně seznámeni se všemi protidrogovými pravidly.

V případě přistižení studenta, jak užívá, distribuuje nebo prodává drogy v prostředí školy nebo na školních akcích by měli vědět, jak postupovat, ale většinou se vše řeší okamžitě přes metodika prevence. „*Pro naše pedagogy jsme tu letos měli školení. Byli seznámeni s tím, jak postupovat při drogových problémech a co dle zákona mohou a nemohou, např. testování na drogy apod.*“

Vedení školy k této problematice přistupuje pozitivně, snaží se vyhledávat programy prevence pro studenty a při problémech se snaží hledat okamžité řešení.

1) Způsoby řešení situací, kdy student porušuje protidrogová pravidla

Pokud přijde student do školy pod vlivem návykové látky, nebo drogu do školy přinese nebo ji zde distribuuje a je přistižen. „*U nás jsme zatím nic takového neřešili, ale kontaktovali bychom rodiče. Studenta bychom odeslali na test na návykové látky, pokud nám dají rodiče nezletilých souhlas, aby se potvrdila případná přítomnost návykové látky v krvi. Poté by záleželo, o jakou látku by šlo a jestli to byl experiment či nikoliv.*“

„*Měli jsme tu jeden případ závislé studentky, na kterou nás upozornila její matka. Snažili jsme se této studentce vyjít vstříc, pozvali jsme psychologa a řešili jsme to společně s rodinou. Studentka se léčila, ale naši školu opustila.*“ Jinak sankce za drogové prohřešky škola neudělovala, jelikož na škole není znám žádný další případ. Ale metodik prevence by vyžadoval nejdříve potvrzení, že skutečně šlo

o nějakou návykovou látku a pokud by bylo potvrzeno, že šlo o návykovou látku, teprve pak by studenta škola potrestala. A škola by udělila sankce v souladu se školním řádem.

V případě řešení problému s návykovými látkami by přistupovali k jednotlivým případům individuálně.

Rozhovor 5

Školní metodik prevence vykonává tuto činnost 1rok.

A. Programy primární prevence

Škola opakuje návštěvu soudního jednání, kde jsou studentům vybírána zajímavá témata z drogové problematiky, řízení vozidel pod vlivem alkoholu apod. *„Když přijdeme ze soudního jednání, studenti si o tom chtějí povídat, hodně se jich to dotýká. Problém je, že naši studenti chodí zároveň i na praxe a tak je těžké další aktivity zařazovat z důvodů časové tísně.*

1) MPP

V MPP má škola uvedeny jeho cíle, charakteristiku školy a jejího okolí, témata preventivního programu, plán aktivit na daný školní rok, spolupracující instituce a možnosti zhodnocení efektivity. *„Efektivitu zhodnocujeme dotazníky, které dáváme jak studentům, tak i rodičům.“* K jeho vypracování dostávají formuláře, kde vyplňují kolonky.

Při sestavování MPP reagují na situaci, co se děje na škole a podle toho se zaměřují na jednotlivé rizikové faktory. *„Na naší škole je hodně holek, tak že v MPP máme hlavně zahrnuty programy zaměřující se na anorexii, bulimii a kouření.“*

Pedagogové nejsou povinni znát MPP.

2) Sledování a hodnocení účinnosti programů primární prevence ve školách

Jako prevence před užíváním drog dle metodika prevence s nejvyšší efektivitou jsou soudní jednání, příběhy lidí, ale musí to být zajímavé, jinak to studenty neosloví. *„Měli jsme tu společnost Exit tours, kdy hrála kapela, lektori studenty hecovali, burcovali, pak lektori pracovali jednotlivě se třídami, pouštěli jim videa, názorné ukázky. Studenty to ohromně bavilo, ale myslím si, že preventivní efekt to mělo minimální.“* Dle slov metodika škola má peer programy, ale preventivní efekt na studenty je minimální, působí jen na vyškolené studenty. Více efektivní je užší spolupráce se studenty ve třídách než hromadné akce např. v tělocvičně. Pokud je na škole problémová třída, škola se to snaží řešit zážitkovou pedagogikou, kde se studenti učí vzájemně spolupracovat, ale bohužel to má pozitivní efekt jen v některých třídách.

Metodik prevence si vede záznamy preventivních aktivit, kolik studentů se účastnilo a jakou měli na aktivitu názor.

Při realizaci primární prevence a jejich programů nezaznamenali podstatné změny v chování studentů. *„Často se setkáváme s tím, že je aktivity a různé programy zajímaví, ale oni mají pocit, že zrovna jich se to netýká.“*

B. Systém protidrogových pravidel

Při stanovování postupů vychází z Metodického pokynu.

Protidrogová pravidla, včetně sankcí má škola zakomponována ve školním řádu a vyvěšena na nástěnkách a na internetu.

Každý třídní učitel vysvětluje studentům konkrétně na příkladech, co jednotlivá pravidla znamenají.

Studenti vědí, co se stane, když budou přistiženi při užívání, distribuci nebo prodeji drog v prostředí školy, školních akcí, protože byli podrobně seznámeni se všemi protidrogovými pravidly.

V případě přistižení studenta, jak užívá, distribuuje nebo prodává drogy v prostředí školy nebo na školních akcích by měli vědět, jak postupovat. Mají vyvěšený leták ve sborovně s pokyny, jak postupovat při drogových situacích.

Vedení školy k této problematice přistupuje pozitivně, snaží se vyhledávat programy prevence pro studenty a při problémech se snaží hledat okamžité řešení. Ředitel je učitel občanské výchovy a proto má k této problematice blízko.

1) Způsoby řešení situací, kdy student porušuje protidrogová pravidla

Pokud přijde student do školy pod vlivem návykové látky, nebo drogu do školy přinese nebo ji zde distribuuje a je přistižen škola se snaží jednat striktně podle pravidel bez rozdílů v tvrdosti drog nebo o jakého studenta jde. „Měli jsme tu závislou studentku, která nechodila do školy. Na drogy nás upozornila její matka a poté jsme začali ihned situaci řešit. Rodiče spolupracovali se školou, jednali s třídním učitelem, výchovným poradcem, snažili jsme se jí všemožně vyjít vstříc. Nakonec se studentka léčila a poté nastoupila do školy. Ale situace se opět opakovala, znovu se ocitla v léčebně a u nás studium ukončila.“

Sankce škola uděluje dle školního řádu, za prodej drog je vyloučení, za přijetí do školy pod vlivem návykové látky, je podmíněčné vyloučení.

Pokud škola řeší nějaký problém se studentem, spolupráce rodičů je často nulová. „*U problémových studentů, rodiče o své děti často nemají takový zájem, jaký by měli mít.*“

V případě řešení problému s návykovými látkami by přistupovali k případům striktně dle pravidel školy.

Rozhovor 6

Školní metodik prevence vykonává tuto činnost 12 let.

A. Programy primární prevence

Škola pravidelně opakuje spolupráci s externími spolupracovníky z Národní protidrogové centrály v Praze, kteří studentům přednášejí o různých problematikách. Dále chodí na soudní jednání. Ale dle metodika prevence je to málo efektivní. *„Studenti k nám často přicházejí již s problémy ze ZŠ, mají už něco za sebou, tak že my toho v prevenci už moc nenaděláme.“*

1) MPP

Škola má vypracovaný MPP. Závěrečnou zprávu o plnění MPP odevzdávají na pedagogicko-psychologickou poradnu, se kterou úzce spolupracují i na zpracovávání MPP.

V MPP má škola uvedeny jeho cíle, charakteristiku školy a jejího okolí, témata preventivního programu, plán aktivit na daný školní rok, spolupracující instituce a možnosti zhodnocení efektivity.

Při sestavování MPP reagují na situaci na škole a podle toho se zaměřují na jednotlivé rizikové faktory. *„Pokud jde o protidrogová pravidla a MPP vše máme ošetřeno, vše v pořádku, ale výsledek neodpovídá našemu úsilí.“*

Pedagogové byli seznámeni s MPP.

2) Sledování a hodnocení účinnosti programů primární prevence ve školách

Jako prevence před užíváním drog na této škole, i přes snahu metodika a ostatních metodiků, v podstatě nic nefunguje. „*Naše snaha dopadá jako hrách na zed’.*“

Metodik prevence si vede záznamy o preventivních aktivitách, kolik studentů se účastnilo a jakou měli na aktivitu názor.

Při realizaci primární prevence a jejich programů nezaznamenali změny v chování studentů. Škola pro studenty připravuje řadu programů a aktivit. „*Snažíme se pro studenty připravovat aktivity, protože většina z nich nemá žádné zájmy, nudí se. Ale většinou je naše nadšení mnohonásobně větší než studentů.*“

B. Systém protidrogových pravidel

Při stanovování postupů vychází z Metodického pokynu.

Protidrogová pravidla, včetně sankcí má škola zakomponována ve školním řádu a vyvěšena na nástěnkách.

Každý třídní učitel seznamuje studenty s jednotlivými pravidly. Každý student svým podpisem potvrzuje, že byl seznámen se školním řádem a zároveň zletilý studenti dávají souhlas s testováním na návykové látky v případě podezření. U nezletilých studentů dávají souhlas s testováním rodiče.

Studenti vědí, co se stane, když budou přistiženi při užívání, distribuci nebo prodeji drog v prostředí školy, školních akcí, protože byli seznámeni se všemi protidrogovými pravidly.

V případě přistižení studenta, jak užívá, distribuuje nebo prodává drogy v prostředí školy nebo na školních akcích by měli vědět, jak postupovat. „*V případě drogové události většinou pedagogové oznamují vše mně, a já situaci vyhodnotím a podle toho postupuji.*“

Vedení školy k této problematice přistupuje pozitivně, výborně spolupracuje s pedagogy. Při problémech se snaží hledat okamžité řešení.

1) Způsoby řešení situací, kdy student porušuje protidrogová pravidla

Pokud přijde student do školy pod vlivem návykové látky, nebo drogu do školy přinese nebo ji zde distribuuje a je přistižen, otestujeme ho a v případě potvrzení přítomnosti návykové látky kontaktujeme rodiče a policii. Stejný postup je i v případě prodeje a distribuce. „*Největší problém máme s marihuanou a často si studenti z testování dělají srandu.*“ *Kdybychom měli testovat každého, který vypadá, že kouřil marihuanu, ani testy by nám snad nestačili.*“

Sankce škola uděluje, ale většinou nemají žádnou odezvu. „*V dnešní době, kdy bojujeme o každého studenta a vzhledem k tomu, že nejsme výběrová škola, jsou sankce jako vyloučení stále odsouvány.*“

Škola v případě problémových studentů, kteří většinou pochází ze sociálně slabých nebo rizikových rodin, zasílá dopis rodičům, aby nedostavili do školy. Ale ve většině případů se rodiče nedostaví. Spolupráce s rodiči je v podstatě žádná, zlehčují situaci. „*Pokud nespolupracují rodiče, je jim jedno, co jejich dítě dělá, tak je z naší strany výchovný efekt nulový, i přesto, že se snažíme dělat maximum.*“ Často jediné efektivní řešení je, že se sejde výchovná komise a kurátor sociálně právní ochrany dětí. Rodičům se pohroží, že pokud ho vyloučí, přijdou o sociální dávky.

V případě řešení problému s návykovými látkami by přistupovali k případům individuálně dle pravidel školy.

Rozhovor 7

Školní metodik prevence pracuje na škole jako metodik 1 rok, 7 let dělá vzdělávací programy pro metodiky prevence.

A. Programy primární prevence

„Opakujeme preventivní aktivity s K- centrem. Dále besedy s právníkem, který se snaží posílit právní vědomí studentů v drogové problematice, aby věděli, za co mohou a nemohou být postihnuti.“

1) MPP

V MPP má škola uvedeny jeho cíle, charakteristiku školy a jejího okolí, témata preventivního programu, plán aktivit na daný školní rok – přednášky, semináře, to, co jsou schopni zajistit vlastními silami, témata výuky, plán DVPP pro prevenci, evaluaci MPP, finanční zajištění aktivit, Program I, spolupracující instituce. Efektivitu zhodnocují pomocí dotazníků, které vyplňují studenti i pedagogové.

MPP na každý školní rok je na podkladě každoroční evaluace řešen tak, aby byl vyvážený a byly pokryty konkrétní jednotlivé rizikové faktory.

Školní strategie prevence je řešena spíše všeobecně, neboť jde o dlouhodobý dokument.

Každý pedagog na škole zná MPP, protože je projednáván na pedagogické radě.

2) Sledování a hodnocení účinnosti programů primární prevence ve školách

Jako prevence před užíváním drog dle metodika prevence nejvíce zabírá individuální přístup k jednotlivým studentům, snaží se studentům pomoci, udržet je na škole. Důležité je také, aby studenti znali pravidla.

Metodik prevence si vede podrobné záznamy preventivních aktivit, kolik studentů se účastnilo. Ihned je vyhodnocuje a poté ještě jednou cca po půl roce, aby zjistil, zda studenti ještě něco vědí o dané problematice.

Při realizaci primární prevence a jejich programů nezaznamenali patrné změny chování ve třídě ani snížený počet případů užívání, distribuce nebo prodeje drog.

„Do listopadu skončí cca 20 žáků, nejde o drogy, ale o projevy v chování, agresi, neomluvenou nepřítomnost, jen malá část je jich vyloučena, většinou jde o zanechání studia, tím, že přestanou chodit do školy.“

B. Systém protidrogových pravidel

Při stanovování postupů vychází z Metodického pokynu.

Protidrogová pravidla, včetně sankcí má škola zakomponována ve školním řádu a vyvěšena v hlavní budově školy na hlavní nástěnce.

Každý třídní učitel vysvětluje celý den studentům konkrétně, co jednotlivá pravidla znamenají. Všichni studenti a jejich rodiče nebo zákonní zástupci musí podepsat, že byli seznámeni se školním řádem.

Studenti vědí, co se stane, když budou přistiženi při užívání, distribuci nebo prodeji drog v prostředí školy, školních akcí, protože byli podrobně seznámeni se všemi protidrogovými pravidly.

Všichni pedagogové vědí, jak postupovat v případě přistižení studenta, jak užívá, distribuuje nebo prodává drogy v prostředí školy nebo na školních akcích.

Vedení školy k této problematice přistupuje pozitivně, při drogových situacích hledá okamžité řešení.

1) Způsoby řešení situací, kdy student porušuje protidrogová pravidla

Pokud přijde student do školy pod vlivem návykové látky, nebo drogu do školy přinese nebo ji zde distribuuje a je přistižen, má škola smlouvu s Městskou policií, kam ihned zavolá a oni přijedou žáka otestovat. Poté následuje další řízení přes OSPOD. Všichni rodiče žáků, kteří mají jakýkoli problém, jsou pozváni na výchovnou komisi. *„Naši studenti jsou hlavně ze sociálně znevýhodněného prostředí a rodiče často žijí ze sociálních dávek. Někteří rodiče neprijdou, neprojeví o dítě zájem a efektivní je až výhrůžka odebrání sociálních dávek. Poté se snaží udržet dítě na škole.“*

Pokud by došlo k drogovému případu, student bude sankciován, dle pravidel, která jsou uvedena ve školním řádu, tzn. podmíněčné vyloučení a při dalším provinění vyloučení. Pokud nechodí do školy, pošlou výzvu rodičům a jestliže stále nechodí, dojde k ukončení studia. *„Dodržujeme pravidla, nepřecházíme je. Ale studenti často vědí, že je to jejich poslední možnost, jinde je nevezmou. Myslím si, že pravidla fungují, nedovolí si přijít pod vlivem návykové látky na praxi. A tam je to nejdůležitější, může jít o životy.“*

Situace se stejným studentem, se kterým už byl problém ohledně alkoholu,(záchyt drog nemají) se většinou zopakuje. *„Když je student závislý, opakovaně s ním situaci řešíme, ale většinou dojde na vyloučení.“*

„Náš přístup ke studentům je hodně individuální, často víme, že u nás je to jejich poslední šance. Ale nesnažíme se je udržet za každou cenu.“

Rozhovor 8

Školní metodik prevence je na škole 10 let a dříve byl ve funkci vedoucí vychovatel.

A. Programy primární prevence

Škola z preventivních aktivit opakuje klubové večery na Domě dětí a mládeže, dělají zde prožitkové aktivity a studenti sem docházejí velmi rádi. Dále jsou to klasické bloky s drogovou problematikou v občanské výchově, adaptační kurzy. Spolupracujeme s K-centrem. *„Nedobré zkušenosti máme s policií, zavoláme je, že studenti kouří marihuanu za školou, ale je to nezajímá, protože nemají u sebe velké množství. Každé úterý mají studenti možnost mluvit se školním psychologem, ale většinou nechtějí.“*

1) MPP

Škola má vypracovaný MPP, který je součástí výroční zprávy. V něm má škola uvedeny jeho cíle, charakteristiku školy a jejího okolí, témata preventivního programu, plán aktivit na daný školní rok, spolupracující instituce a možnosti zhodnocení efektivity. *„Mapujeme, co se stalo, jak se to řešilo a jak to dopadlo. Odbor školství Středočeského kraje hodnotí naše MPP a dává nám známky – A, B, C. Pokud je známka C, metodik z psychologické-pedagogické poradny nám radí se zpracováním nového MPP.“*

MPP je konkrétním rozpracováním Strategie preventivních aktivit do

jednotlivého školního roku, jsou zde rozpracovány jednotlivé aktivity s konkrétní odpovědností pedagogických pracovníků, reaguje na výsledky předešlých let a nové poznatky.

Povinností každého pedagoga, mistra i vychovatele v domově mládeže je znát Krizový plán.

2) Sledování a hodnocení účinnosti programů primární prevence ve školách

Jako prevence před užíváním drog dle metodika je hodně důležitá práce třídního učitele, který je s nimi pravidelně v kontaktu, mluví s nimi a oni mu důvěřují. *„Někdy se stane, že se student svěřil někomu jinému, než svému třídnímu, ale my jsme rádi, že se hlavně svěřil a můžeme mu zkusit pomoci. Hodně důležité je s nimi jednat na férovku, studenti vycítí, když jim chcete opravdu pomoci.“* Ze ZŠ mají všeobecné informace, a ty už znovu opakovat nechtějí, zajímají je diskuse, prožitkové aktivity. *„Nezabírá na ně testování, zastrasování a ani ukázky špatných příkladů. Jedině, když se něco stane opravdu u nás na škole, před nimi, zajímá je, jak student dopadne, co se stalo, jak se to bude řešit. I za nějaký čas, kdy je student třeba vyloučen, ptají se, jak dopadl, co s ním je.“*

Metodik prevence si vede záznamy preventivních aktivit, kolik studentů se účastnilo a jakou měli na aktivitu názor. Efektivitu hodnotí dotazníky, které dává studentům na začátku a na konci roku a dotazníky porovnávají. Stejně porovnávají dotazníky i z 1. ročníku a pak 3. ročníku.

Při realizaci primární prevence a jejich programů zaznamenali změny chování studentů. *„Zaznamenáváme změny v chování, určitě vyspějí, ale změny jsou hodně individuální.“*

B. Systém protidrogových pravidel

Při stanovování postupů vychází z Metodického pokynu MŠMT, tyto postupy a pravidla mění operativně.

Protidrogová pravidla, včetně sankcí má škola zakomponována ve školním řádu, strategii prevence patologických jevů a krizovém plánu. Ve strategii má škola uvedeny dlouhodobější a obecnější cíle. Krizový plán obsahuje „návod“, co dělat, když je nějaký problém, koho informovat, zavolat, kdo za co odpovídá, kdo to bude řešit, postihy apod.

Každý třídní učitel vysvětluje studentům, co jednotlivá pravidla znamenají, kdo bude případně událost řešit a jaké jim hrozí postihy.

Studenti vědí, co se stane, když budou přistiženi při užívání, distribuci nebo prodeji drog v prostředí školy, školních akcí, protože byli podrobně seznámeni s krizovým plánem na začátku roku. Plnoletí studenti a rodiče nezletilých podepisují souhlas s testováním na návykové látky. Ale škola netestuje na drogy, při podezření na užití návykové látky, doporučí rodičům, aby své dítě nechali otestovat a přinesli jim výsledky. Pokud odmítnout, student nesmí do dílny do té doby, dokud nepřinese negativní test, tím pádem je i neklasifikován z té práce, kterou nemůže vykonávat. Pak většinou rodiče studenta k testování dotlačí.,, *Pokud doporučíme rodičům, aby nechali dítě otestovat, a test bude negativní, škola jim ho proplatí (1500,-). Také jsme se setkali s tím, že přinesou negativní test psaný na sebe a tvrdí nám, že testován byl syn.* “

Všichni pedagogové vědí, jak postupovat v případě přistižení studenta, jestliže užívá, distribuuje nebo prodává drogy v prostředí školy nebo na školních akcích, protože byli seznámeni s krizovým plánem.

Vedení školy v této problematice nechává metodikovi prevence volnou ruku, ale jinak se staví k problematice pozitivně a snaží se drogové situace okamžitě řešit.

1) Způsoby řešení situací, kdy student porušuje protidrogová pravidla

Pokud přijde student do školy pod vlivem návykové látky, doporučí rodičům testování na návykové látky a pokud je pozitivní, dají jim kontaktní informace na K-centrum, školního psychologa apod. V dílnách dostane náhradní práci nebo omezení, nemůže pracovat samostatně, dokud nebude negativní. Dále se to řeší ve výchovné komisi (třídní, mistr, výchovný poradce, metodik prevence, ředitel). S psychologicko-pedagogickou poradnou a třídním učitelem. Poté je další schůze a zde škola rozhodne, jaký bude závěr.

Pokud je problém u studenta s docházkou, informují rodiče. Když i potom student nechodí do školy více jak 2 měsíce, metodik zavolá na sociálku a ta je postraší odebráním příspěvků, rodiče se po varování snaží kontrolovat, zda jejich dítě chodí do školy. *„Studenti si dávají pozor, a do školy pod vlivem návykových látek nechodí, vědí, co následuje. Sami jsme nikoho kvůli drogám nevyhodili, většinou nejde jen o drogy, ale o problémy v rodině, se školou. Problémy jsou hlavně se studenty ze sociálně slabých nebo rozvedených rodin, protože rodiče jim často nevěnují pozornost, jakou by měli. Také někdy problémy řeší, tak že přeruší studium a přihlásí dítě na jinou školu, nepřipouští si problémy, přehlíží je. Takhle ztratíme se studentem kontakt a vše začne znovu na jiné škole.“*

Škola musí stanovit jasná pravidla, studenti je mají znát, cílem pravidel není studentům vyhrožovat, je nutné s žáky diskutovat, vytvořit pozitivní klima, důvěru.

V případě řešení problému s návykovými látkami je nutné postupovat individuálně. *„Většina přestupků má další souvislosti...“*

Rozhovor 9

Školní metodik prevence je na škole 15 let a dříve byl ve funkci výchovného poradce. „*Jako metodik prevence mám plno práce navíc, která není nijak finančně ohodnocená.*“

A. Programy primární prevence

Škola z preventivních aktivit opakuje besedy o šesti tématech s Medea kultur Praha. Z drogové problematiky je studentům vysvětlováno, co se jim může stát, právní i zdravotní problémy. Dále pouští studentům film k dané problematice, a vystupuje zde i zpěvák. Studenti jsou na besedách bez učitelů a mohou se ptát, na co chtějí. Vše je zdarma.

1) MPP

Škola má vypracovaný MPP, který dostávají s již předepsanými kolonkami z psychologicko-pedagogické poradny a po jeho vyplnění ho odevzdávají zpět na poradnu.

V MPP má škola uvedeny jeho cíle, charakteristiku školy a jejího okolí, témata preventivního programu, plán aktivit na daný školní rok, spolupracující instituce. Efektivitu škola nezhodnocuje.

MPP je všeobecný. Ve škole se nevyskytují jednotlivé problémy ve zvýšené míře.

Pedagogové si mohou přečíst MPP, který je součástí školních dokumentů, ale povinnost to není.

2) Sledování a hodnocení účinnosti programů primární prevence ve školách

Metodik prevence si vede záznamy preventivních aktivit, kolik studentů se účastnilo. Záznamy o tom, jaký měli studenti názor na danou aktivitu, nevedou, ale zpětná vazba tu je, diskutují o daném tématu.

Při realizaci primární prevence a jejich programů nezaznamenali změny chování studentů. *„Každý rok se setkáváme s rodiči studentů 1. ročníků, kde rodiče seznamujeme se školou a jednotlivými problémy, dáváme jim i letáky k daným problematikám. Bohužel rodiče prevenci nevnímají a neřeší ji, zabývají se problémem, teprve až se vyskytne“.*

Jako prevence před užíváním drog dle metodika zabírá plnění volného času, více než primární prevence. *„Bohužel na plnění volného času studentů nemáme prostředky, ani finance. Z mého pohledu má primární prevence občas opačný efekt, spíše studenty naučíme, jaké drogy co způsobují apod. Prevence je někdy výdělečný podnik, některé přednášky jsou neúnosně drahé.“*

Škola měla tři studentky, které byly proškoleny v peer programu. Byly orientované v problematice, aktivní, zaměřovali se na rizikové studenty. A na druhé straně byly zpětné signály, studenti je brali a povídali si s nimi. Studentky odmaturovaly a na škole se zatím nenašel nikdo vhodný, který by převzal jejich činnost.

B. Systém protidrogových pravidel

Při stanovování postupů vychází z Metodického pokynu.

Protidrogová pravidla, včetně sankcí má škola zakomponována ve školním řádu. Každý třídní učitel vysvětluje studentům, co jednotlivá pravidla znamenají. Plnoletí studenti podepisují, že byli seznámeni se školním řádem a dostanou ho jako brožuru a nezletilý odnesou školní řád domů, kde podepíše rodiče, že ho převzali.

Studenti vědí, co se stane, když budou přistiženi při užívání, distribuci nebo prodeji drog v prostředí školy, školních akcí, protože byli podrobně seznámeni se školním řádem na začátku roku.

V případě přistižení studenta, jak užívá, distribuuje nebo prodává drogy v prostředí školy nebo na školních akcích vědí, jak postupovat. Postup mají vyvěšený ve sborovně i se všemi kontakty. *“ Když se stane nějaká drogová událost, chodí i přesto za mnou. “*

Vedení školy v této problematice nevystupuje dobře. Uskutečňování preventivních akcí berou jako povinnost. Pokud se vyskytne nějaký problém, snaží se ho rychle vyřešit, aby bylo brzy vše v pořádku.

1) Způsoby řešení situací, kdy student porušuje protidrogová pravidla

Pokud přijde student do školy pod vlivem návykové látky, drogu distribuuje nebo ji do školy přinese, záleží, o jakou drogu jde a na okolnostech. Pokud student drogu distribuuje, nahlásí vše polici a student bude vyloučen. *„Přistihli jsme studenty kouřit marihuanu, hrozilo jim vyloučení ze strany ředitele, ale v této situaci jsem jim*

nejdříve zkusil domluvit. Vysvětlil jim, co mohou a co ne. Dostali sníženou známku z chování a od té doby s nimi žádný problém nebyl.“ Pokud jsou studenti přistiženi, jak kouří na záchodě, má škola nepsanou dohodu s policií, že přijede a studenty pokutuje a promluví s nimi. „Studenti se policie bojí a kolikrát řeknou důležité informace týkající se drog, které by nám ve škole nikdy nesdělili.“

V případě řešení problému s návykovými látkami by škola postupovala individuálně.

Sankce škola uděluje v souladu neškolním řádem. *„V dnešní době každá škola potřebuje studenty, tak že jsme opatrní, co se týče jejich vylučování ...“*

Rozhovor 10

Rozhovor byl veden s okresním metodikem prevence.

A. Programy primární prevence

Podle okresního metodika prevence jsou vhodné adaptační programy, se studenty je po jejich absolvování jiná práce – lepší. *„Práce se studenty by neměla končit u adaptačního programu, je potřeba s nimi dále pracovat.“*

Mimoškolní aktivity jsou určitě vhodné k prevenci, ale jsou náročné a pro školy jsou silným nadstandardem.

Prevence je často zakomponována do hodin občanské výchovy apod., ale přednes může být neodborný. Lepší je pozvat odborníka, který má praxi a zkušenosti. Pracuje se třídou interaktivně. *„Určitě je efektivnější práce s menší skupinou – jednou třídou. Hromadné akce by měla škola eliminovat, tato forma prevence je neúčinná.“*

Dobrá spolupráce v oblasti prevence je i s K-centrem.

Peer programy jsou na školách velmi málo. Efektivní jsou po vrstevnické linii. Ale na školách byl problém s uvolňováním studentů k realizaci programu.

Důležitou roli mají třídní učitelé, ti se setkávají se svými studenty nejčastěji a poznají brzy, kdy se vyskytne problém u studenta. Odrazí se to v chování, u studenta nastane neobvyklá změna, vždy se to nějak projeví a třídní to může začít ihned řešit.

Školní metodik prevence s nimi může strávit třeba jen jednu hodinu týdně a to je na vztahu metodik – student znát. Další problém je, že metodici nebývají voleni

demokratickým způsobem, ale direktivně. A tak se občas se stane, že nejsou tím správným typem pro tuto funkci, neumí pracovat s kolektivem apod.

1) MPP

V loňském roce okresní metodik a jednotlivé školy zkusili pilotně zavést společný systém pro zpracování MPP z hlediska okresního metodika, tak i škol. Tímto chtějí eliminovat nepotřebné věci z obsahu MPP. Společně se radí o kvalitě nabízených programů, doporučují si poskytovatele prevence. Snaží se o komplexnost prevence, tak aby nebyly vypichovány konkrétně jen některé rizikové faktory. Okresní metodik také absolvuje metodické návštěvy na školách. Se školními metodiky prevence probírají jejich potřeby, s čím se potýkají, zastavují se u jednotlivých bodů, diskutují o problémech a okresní metodik se jim snaží pomoci nebo nalézt řešení.

Zhodnocení efektivity prevence nechává okresní metodik na jednotlivých učitelích, dle jejich potřeby. *„V 1. ročnících by mělo proběhnout zhodnocení prevence, aby metodici zjistili, jakou prevencí už studenti prošli a podle toho mohli volit programy prevence a hledat různé formy, jak studenty informovat o drogové problematice. Bohužel se stává, že spousta prevence není včasná.“*

Každý podzim se scházejí všichni metodici prevence, ale protože je jich velké množství (60) jsou rozděleni do skupin. Chtějí tu například zpracovat společně krizový plán, aby měl jednotnou formu. Obsahem krizového plánu bude uvedený konkrétní postup, co dělat, když se stane drogová událost, jak odhalit užití nějaké návykové látky u studentů apod.

2) Sledování a hodnocení účinnosti programů primární prevence ve školách

Jako prevence před užíváním drog dle okresního metodika prevence nejvíce zabírá včasná, pružná, aktuální a komplexní prevence. Prevencí by mělo projít, co nejvíce studentů. Důležité je monitorování klimatu, atmosféry školy a jednotlivých tříd.

„Testování na návykové látky je dobrý nástroj, ale neměl by fungovat samostatně, ale na něco navazovat a podle toho nastavit prevenci. Pokud funguje jen samostatně, preventivní efekt nemá. Studenti jednoduše nepůjdou pod vlivem návykové látky do školy.“

Při realizaci primární prevence a jejich programů dle okresního metodika, mohou metodici postřehnout změny v chování u studentů. *„Program musí být ušitý na míru. To umí schopní externí spolupracovníci, ale právě ti schopní jsou velmi vyčerpáni a občas jsou finančně nedostupní pro jednotlivé školy, které mají slabší dotace.“*

B. Systém protidrogových pravidel

Studenti jsou seznamováni s pravidly, co se stane, když budou přistiženi při užívání, distribuci nebo prodeji drog v prostředí školy, školních akcí, ale kolikrát se stane, že neposlouchají, nudí je to.

1) Způsoby řešení situací, kdy student porušuje protidrogová pravidla

Pokud přijde student do školy pod vlivem návykové látky, nebo drogu do školy přinese nebo ji zde distribuuje a je přistižen, škola by měla zavolat Městskou policii a informovat rodiče. Poté následuje další řízení přes OSPOD. Pokud by student sám sobě nebo druhým mohl způsobit úraz, škola by měla zavolat záchrannou službu. *„Školy mají oznamovací povinnost už při podezření, že jde o drogy a často vše opravdu oznamují. Mají strach, že by mohli něco zanedbat. V některých případech se, ale snaží celou událost ututlat.“*

Pokud by došlo k drogovému případu, student bude sankcionován, dle pravidel dané školy. A okresní metodik nechává sankce zcela na škole.

Škola by měla k jednotlivým případům přistupovat individuálně, přihlížet k lepší stránce studenta. Nedat provinilému studentu pouze výstrahu či sankci a tím vše ukončit, ale pracovat s ním, dát mu doporučení. *„Důležité je podchytit problém včas, získat rodiče jako partnery, aby dítěti pomohli.“*

Negativní efekt má udržování studentů na škole i přes problémy s nimi. Počet studentů pro školu je důležitý.

Rozhovor 11

Školní metodik prevence pracuje na škole jako metodik 5 let.

A. Programy primární prevence

Škola z preventivních aktivit opakuje preventivní - prožitkové aktivity s K-centrem, návštěvu K-centra. Adaptační týdenní kurzy pro 1. ročníky. Dále besedy, ale ty se ŠMP zdají málo efektivní.

„Jednou za půl roku dáváme studentům screeningový - odezvoový dotazník, kde zjišťujeme, jaký mají přístup k drogám apod.“

1) MPP

V MPP má škola uvedeny jeho cíle, charakteristiku školy a jejího okolí, témata preventivního programu, plán aktivit na daný školní rok, evaluaci MPP, spolupracující instituce. Efektivitu zhodnocují pomocí dotazníků.

MPP na každý školní rok je na podkladě každoroční evaluace řešen tak, aby byly pokryty konkrétní jednotlivé rizikové faktory, ale na ty které se vyskytly v minulém roce ve zvýšené míře, se zaměřuje škola více. *„Řešili jsme v nedávné době problém se šikanou. Ve schránce důvěry byla stížnost. Vše jsme řešili v rámci školy, ŠMP, výchovný poradce, ředitel. Komunikovali jsme jednotlivě se všemi studenty, jak to ve třídě funguje, až jsme objevili agresora. Pozvali jsme rodiče a*

společně i s agresorem pobrali všechny možnosti. Byl podmíněčně vyloučen a od té doby se situace neopakovala.“

Každý pedagog na škole zná MPP, protože je projednáván na pedagogické radě a všichni se podílí na preventivních aktivitách.

2) Sledování a hodnocení účinnosti programů primární prevence ve školách

Jako prevence před užíváním drog dle metodika prevence nejvíce zabírají prožitkové aktivity. Komunikace se studenty neformálním způsobem, nechat je projevit. *„I když bohužel, ne každý z pedagogů má potřebu s nimi takto komunikovat. Na SŠ už je dost pozdě na to měnit jim hodnoty apod. Můžeme s nimi dělat něco smysluplného a to je asi vše.“*

Metodik prevence si vede záznamy preventivních aktivit, kolik studentů se zúčastnilo. Záznamy o názorech studentů na danou aktivitu nezaznamenávají, studenti diskutují s třídním učitelem nebo výchovným poradcem.

Při realizaci primární prevence a jejich programů nezaznamenali patrné změny chování ve třídě ani snížený počet případů užívání, distribuce nebo prodeje drog. Pouze po absolvování adaptačních kurzů je v dané třídě lepší klima. Třídní už zná studenty. *„Této změně napomáhá neformální prostředí, ve kterém adaptační kurz probíhá. Jinak změny nezaznamenáváme, jsou téměř dospělí a my je už moc neovlivníme.“*

B. Systém protidrogových pravidel

Při stanovování postupů vychází z Metodického pokynu.

Protidrogová pravidla, včetně sankcí má škola zakomponována ve školním řádu a vyvěšena v každé třídě na nástěnce. Pokud škola pořádá exkurze, pobytové zájezdy má škola vypracována bezpečnostní pravidla, se kterými jsou studenti seznámeni a podepisují je.

Každý třídní učitel probírá pravidla ve školním řádu se studenty 1. ročníků na adaptačním kurzu. Zde také ověřuje, zda studenti pravidlům porozuměli. Ostatním ročníkům jsou pravidla vysvětlena první školní den. Všichni studenti a jejich rodiče nebo zákonní zástupci musí podepsat, že byli seznámeni se školním řádem.

Studenti vědí, co se stane, když budou přistiženi při užívání, distribuci nebo prodeji drog v prostředí školy, školních akcí, protože byli podrobně seznámeni se všemi protidrogovými pravidly.

Všichni pedagogové vědí, jak postupovat v případě přistižení studenta, jak užívá, distribuuje nebo prodává drogy v prostředí školy nebo na školních akcích. Ale v případě problému se obracejí na ŠMP, výchovného poradce nebo vedení školy.

Vedení školy k této problematice přistupuje pozitivně, při drogových situacích hledá okamžité řešení.

1) Způsoby řešení situací, kdy student porušuje protidrogová pravidla

Pokud přijde student do školy pod vlivem návykové látky, nebo drogu do školy přinese nebo ji zde distribuuje a je přistižen. Škola vše oznámí rodičům, v případě nutnosti zavolá Městskou policii. Třídní učitel, ŠMP a ředitel vše řeší na poradě, případně se celá věc probere na pedagogické radě. *„Často rodiče přehazují výchovu na školu, máme několik možností, jako např. odeslat ho za odborníkem, ale nejsme všemocní.“*

Pokud by došlo k drogovému případu, student bude sankciován, dle pravidel, která jsou uvedena ve školním řádu, tzn. podmíněčné vyloučení, vyloučení. „*Za velký přešůpek udělujeme tvrdé sankce.*“

Situace se stejným studentem, se kterým už byl problém ohledně alkoholu,(záchyt drog nemají) se neopakoval.

„Pravidla jsou důležitá, ale pokud studenti nespůlupracují, nedá se s ním mnoho dělat.“

Přístup ke studentům je individuální, a i případné sankce by škola řešila individuálně.

Rozhovor 12

Školní metodik prevence pracuje na škole jako metodik 5let.

A. Programy primární prevence

Škola z preventivních aktivit opakuje „Den proti násilí a kriminalitě“, který obsahuje i systém přednášek zahrnující drogy a drogovou závislost. Tento den organizují sami studenti, zajímá je to a zároveň baví. Dále škola spolupracuje s K-centrem a drogová problematika je probírána v rámci občanské výchovy. Pro 1. ročníky škola pořádá adaptační kurzy. *„Myslím si, že na studenty má vliv spíše prostředí a skupiny kolem nich a kluby, které navštěvují, než školní preventivní aktivity. Pokud nesdílíte to, co dělají ostatní, je těžké ze skupiny vystoupit.“*

1) MPP

V MPP má škola uvedeny jeho cíle, charakteristiku školy a jejího okolí, témata preventivního programu, plán aktivit na daný školní rok, spolupracující instituce. Efektivitu zhodnocují pomocí dotazníků, které vyplňují studenti, rodiče i pedagogové.

MPP na každý školní rok je na podkladě každoroční evaluace řešen tak, aby byl vyvážený a byly pokryty konkrétní jednotlivé rizikové faktory. Škola dostává předpis, jak by měl MPP vypadat.

Každý pedagog na škole zná MPP a krizový plán

2) Sledování a hodnocení účinnosti programů primární prevence ve školách

Jako prevence před užíváním drog dle metodika prevence nejvíce zabírá bezprostřední problém (tragický případ), který studenti vidí na vlastní oči. Dále mají vliv prožitkové aktivity, adaptační kurz, který tyto aktivity zahrnuje a spolupráce s K-centrem. *„Ostatní aktivity studenty osloví, je to pro ně zábava, ale jinak mají pocit, že jich se to konkrétně netýká. „I když jsou studenti na naší škole empatičtí a hlídají klima ve třídě, ten největší vliv na ně mají rodiče, ale nastává problém, pokud je rodina nefunkční.“*

Metodik prevence si vede záznamy preventivních aktivit, kolik studentů se účastnilo. K-centrum vyhodnocuje dotazníky, které škola dává studentům, poté je vyhodnotí a pošle zpět škole. Sama škola hodnotí dotazníky, které se týkají setkání s drogami, vědomosti o drogové problematice apod.

Při realizaci primární prevence a jejich programů nezaznamenali patrné změny chování ve třídě ani snížený počet případů užívání, distribuce nebo prodeje drog. *„V 15 letech je už pozdě na podstatné změny v chování studentů. Ted je jim jedno, že by mohli mít v budoucnu nějaké zdravotní problémy spojené s užíváním drog.“*

B. Systém protidrogových pravidel

Při stanovování postupů vychází z Metodického pokynu.

Protidrogová pravidla, včetně sankcí má škola zakomponována v dodatku školního řádu a v MPP. Školní řád je k dispozici na nástěnce na chodbě školy a na internetu.

Každý třídní učitel seznamuje studenty na začátku školního roku se školním řádem. Škola od rodičů nezletilých studentů a od zletilých studentů vyžaduje souhlas (podpis) s testováním na návykové látky v případě podezření. „ *Někteří nepodepíší a testování je po právní stránce problematické a tak ke všem případům voláme rodiče a policii. Několik rodičů se domnívá, že jejich dítěte se to netýká, tak proč by měli podepisovat souhlas k testování.* “

Studenti vědí, co se stane, když budou přistiženi při užívání, distribuci nebo prodeji drog v prostředí školy, školních akcí, protože byli seznámeni se všemi protidrogovými pravidly.

Každý pedagog na škole zná MPP a krizový plán, proto všichni vědí, jak postupovat v případě přistižení studenta, jak užívá, distribuuje nebo prodává drogy v prostředí školy nebo na školních akcích. „ *Všechny situace, které řešíme, jdou k řediteli.* “

Vedení školy k této problematice přistupuje pozitivně, při drogových situacích hledá okamžité řešení. Snaží se o to, aby studenti dodržovali základy slušného chování.

1) Způsoby řešení situací, kdy student porušuje protidrogová pravidla

Pokud přijde student do školy pod vlivem návykové látky, nebo drogu do školy přinese nebo ji zde distribuuje a je přistižen, postupuje škola dle Metodického pokynu. „ *Víme, že někteří studenti užívají marihuanu, ale zatím jsme je nepřistihli v areálu školy. Kontrolujeme, ale to je vše, co můžeme dělat.* “

Pokud by došlo k drogovému případu, student bude sankciován, dle pravidel, která jsou uvedena ve školním řádu, tzn. podmíněčné vyloučení a při dalším provinění vyloučení. Jestliže škola přistihne studenta při distribuci drog, je vyloučen. *„Pravidla u nás fungují.“*

Situaci se studentem, se kterým byl problém ohledně drog, škola zatím neřešila, protože neměla doposud záchyt drog.

„Náš přístup ke studentům je individuální, ale snažíme se dodržet základní pravidla a posuzovat případy objektivně.“

Rozhovor 13

Školní metodik prevence pracuje na škole jako metodik 8let.

A. Programy primární prevence

Škola opakuje preventivní aktivity s Městskou policií zaměřené na prevenci proti kriminalitě, pro dívky pořádá obranu proti agresorům. Dále od K-centra dostávají letáky zaměřené na drogovou problematiku. V rámci třídnických hodin seznamuje škola studenty s drogovou problematikou.

1) MPP

V MPP má škola uvedeny jeho cíle, charakteristiku školy a jejího okolí, témata preventivního programu, plán aktivit na daný školní rok, spolupracující instituce. Efektivitu zhodnocují pomocí dotazníků, které vyplňují studenti 1. a 2. ročníků.

MPP na každý školní rok je na podkladě každoroční evaluace řešen tak, aby byl vyvážený a byly pokryty konkrétní jednotlivé rizikové faktory.

Každý pedagog na škole zná MPP.

2) Sledování a hodnocení účinnosti programů primární prevence ve školách

Jako prevence před užíváním drog dle metodika prevence nejvíce zabírá komunikace se studenty, aby věděli, že o ně někdo jeví zájem a pozitivní klima školy. „*Studenti si sami organizují sporty-různé soutěže, to je výborné, baví je to a vyplní tak volný čas.*“

Metodik prevence si vede záznamy preventivních aktivit, kolik studentů se účastnilo. Po realizaci preventivních aktivit se učitelé ptají na názor studentů.

Při realizaci primární prevence a jejich programů nezaznamenali patrné změny chování ve třídě ani snížený počet případů užívání, distribuce nebo prodeje drog.

B. Systém protidrogových pravidel

Při stanovování postupů vychází z Metodického pokynu.

Protidrogová pravidla, včetně sankcí má škola zakomponována ve školním řádu a vyvěšena na nástěnce v každé třídě a na internetu.

Každý třídní učitel seznamuje studenty se školním řádem, v případě nutnosti, vysvětluje některé jeho body. Všichni studenti a jejich rodiče nebo zákonní zástupci musí podepsat, že byli seznámeni se školním řádem. „*Rodiče studentů nultých ročníků seznamujeme (třídní učitel, ředitel a ŠMP) se školním řádem před nástupem dětí do školy, abychom se vyhnuli případným nejasnostem.*“

Studenti vědí, co se stane, když budou přistiženi při užívání, distribuci nebo prodeji drog v prostředí školy, školních akcí, protože byli seznámeni se všemi protidrogovými pravidly.

Všichni pedagogové vědí, jak postupovat v případě přistižení studenta, jak užívat, distribuovat nebo prodávat drogy v prostředí školy nebo na školních akcích.

Vedení školy k této problematice přistupuje pozitivně, při drogových situacích hledá okamžité řešení.

1) Způsoby řešení situací, kdy student porušuje protidrogová pravidla

Pokud přijde student do školy pod vlivem návykové látky, nebo drogu do školy přinese nebo ji zde distribuuje a je přistižen, škola zavolá Městskou policii a rodiče. Dále se případ řeší dle závažnosti. *„Máme podezření na distribuci a prodej drog mezi některými studenty nedaleko naší školy, ale bohužel bez důkazů nemůžeme nikoho osočit, trestat. Upozornili jsme na to Městskou policii, ale doposud nic nezjistili.“*

Pokud by došlo k drogovému případu, student bude sankciován, dle pravidel, která jsou uvedena ve školním řádu. Za prodej drog následuje vyloučení.

Situaci se studentem, se kterým byl problém ohledně drog, škola zatím neřešila, protože neměla doposud záchyt drog.

Přístup školy ke studentům je individuální, ale základní pravidla se musí dodržovat.

Rozhovor 14

Školní metodik prevence pracuje na škole jako metodik 2 roky.

A. Programy primární prevence

„Opakujeme preventivní aktivity s K- centrem. Pro studenty je to zajímavé v tom, že osvětlení prevence se děje v jiném prostředí a jinou osobou než ve škole. Dále opakujeme besedy o H. I. V, pořádané Domem světla.“

1) MPP

V MPP má škola uvedeny jeho cíle, charakteristiku školy a jejího okolí, témata preventivního programu, plán aktivit na daný školní rok spolupracující instituce. Možnosti zhodnocení efektivity nemají uvedeny, protože efektivitu nezhodnocují.

MPP na každý školní rok je řešen tak, aby byl vyvážený a byly pokryty konkrétní jednotlivé rizikové faktory.

Každý pedagog na škole zná MPP, protože je projednáván na pedagogické radě.

2) Sledování a hodnocení účinnosti programů primární prevence ve školách

Jako prevence před užíváním drog dle metodika prevence zabírá vlastní příklad, vlastní počiny a pracovní nasazení.

Záznamy preventivních aktivit se zpracovávají v rámci celé školy.

Při realizaci primární prevence a jejich programů zaznamenali patrné změny chování ve třídě. Snížený počet případů užívání ani distribuce nebo prodeje drog nezaznamenali, protože škola nemá žádný případ spojený s drogami. „*Studenti si uvědomují hygienicko-epidemiologickou souvislost a důsledky mohou vidět přenesené do praxe.*“

B. Systém protidrogových pravidel

Při stanovování postupů vychází z Metodického pokynu, Zákonu č.561/2004 a Vyhlášky 72/2005. Škola má vypracovaný MPP.

Protidrogová pravidla, včetně sankcí má škola zakomponována ve školním řádu a vyvěšena nástěnce na hlavní chodbě.

Každý třídní učitel seznamuje studenty se školním řádem a tedy i s protidrogovými pravidly. Všichni studenti a jejich rodiče nebo zákonní zástupci musí podepsat, že byli seznámeni se školním řádem.

Studenti vědí, co se stane, když budou přistiženi při užívání, distribuci nebo prodeji drog v prostředí školy, školních akcí, protože byli seznámeni se všemi protidrogovými pravidly.

Všichni pedagogové vědí, jak postupovat v případě přistižení studenta, jak užívá, distribuuje nebo prodává drogy v prostředí školy nebo na školních akcích.

Vedení školy k této problematice přistupuje s ohledem na odborné zaměření školy (zdravotní) a její poslání – jednoznačně rigorózně.

1) Způsoby řešení situací, kdy student porušuje protidrogová pravidla

Pokud přijde student do školy pod vlivem návykové látky, nebo drogu do školy přinese nebo ji zde distribuuje a je přistižen škola by se snažila řešit vše pomocí metodika, výchovného poradce, případně třídního učitele a rodiči.

Pokud by došlo k drogovému případu, student bude sankcionován, dle pravidel, která jsou uvedena ve školním řádu.

Situaci se studentem, se kterým byl problém ohledně drog, škola zatím neřešila, protože neměla doposud záchyt drog.

V případě řešení problému s návykovými látkami by postupovali individuálně, dle studenta.

Rozhovor 15

Školní metodik prevence pracuje na škole jako metodik 5 let.

A. Programy primární prevence

„Opakujeme preventivní aktivity s Městskou policií, které se týkají kriminality drog, pro dívky je realizován program sebeobrany a pro kluky program týkající se agresivity, zbraní, krádeží. Dále navštěvujeme se studenty vězení, to je také pořádané Městskou policií. Pak besedy s právníkem, který se snaží posílit právní vědomí studentů v drogové problematice, aby věděli, za co mohou a nemohou být postihnuti.“

1) MPP

V MPP má škola uvedeny jeho cíle, charakteristiku školy a jejího okolí, témata preventivního programu, plán aktivit na daný školní, spolupracující instituce. Efektivitu zhodnocují pomocí dotazníků, které vyplňují studenti 1krát za 3měsíce a 1krát za rok rodiče. *„Bohužel někteří pedagogové odmítají vyplňovat dotazníky na hodnocení efektivitu, takže z hlediska pedagogického efektivitu nezhodnocujeme.“*

MPP na každý školní rok je na podkladě každoroční evaluace řešen tak, aby byl vyvážený a byly pokryty konkrétní jednotlivé rizikové faktory. *„Pokud se během roku vyskytne nějaký rizikový faktor, který je potřeba řešit, vypracují speciální program přímo pro danou třídu.“*

Každý pedagog na škole je povinen znát MPP.

2) Sledování a hodnocení účinnosti programů primární prevence ve školách

Jako prevence před užíváním drog dle metodika prevence nejvíce zabírá komplexnost aktivit, které škola pro studenty realizuje. Každá aktivita zaujme alespoň několik studentů.

Metodik prevence si vede podrobné záznamy (deník preventisty) preventivních aktivit, kolik studentů se účastnilo a jakou měli na danou problematiku názor.

Při realizaci primární prevence a jejich programů zaznamenávají patrné změny chování ve třídě, snížený počet případů užívání, distribuce nebo prodeje drog. *„Pokud se nám vyskytne ve škole nějaký problém, vytvoříme pro něj program a ten děláme, dokud rizikový faktor nevymizí nebo není na alespoň minimální úrovni. Po nějaké době vše opět zkontrolujeme.“*

B. Systém protidrogových pravidel

Při stanovování postupů vychází z Metodického pokynu a pokynu od hlavního metodika.

Protidrogová pravidla, včetně sankcí má škola zakomponována ve školním řádu, studenti ho mají nalepený na studentských průkazech a je zveřejněn na internetu.

Každý třídní učitel seznamuje studenty s protidrogovými pravidly. Všichni studenti se musí podepsat, že byli seznámeni se školním řádem, rodiče jsou s ním seznámeni na třídních schůzkách. *„Někdy v rámci občanské výchovy hraje se studenty scénky, které se týkají možných událostí ve škole, i s případnými kázeňskými postihy.“*

Studenti vědí, co se stane, když budou přistiženi při užívání, distribuci nebo prodeji drog v prostředí školy, školních akcí, protože byli seznámeni se všemi protidrogovými pravidly.

Všichni pedagogové vědí, jak postupovat v případě přistižení studenta, jak užívá, distribuuje nebo prodává drogy v prostředí školy nebo na školních akcích. Na začátku školního roku, v pololetí a na konci roku metodik seznamuje pedagogy s postupy v případě drogových událostí. Všechny postupy mají vyvěšeny ve sborovně a metodik jim je posílá i e-mailem.

Vedení školy se k drogové problematice staví tak, že „U nás na škole přeci nic takového není, ale metodikovi nechává volnou ruku, co se týče aktivit, programů apod.“

1) Způsoby řešení situací, kdy student porušuje protidrogová pravidla

Pokud přijde student do školy pod vlivem návykové látky, nebo drogu do školy přinese nebo ji zde distribuuje a je přistižen, škola případně nalezenou látku dá do obálky, zaplombuje a student podepíše, že látku odevzdal. Škola informuje rodiče. Pokud se potvrdí, že jde o nelegální drogu, zavolá škola policii. Dále vše řeší v rámci školy a policii nechává řešit celou událost z pohledu policie.

Pokud by došlo k drogovému případu, student bude sankcionován, dle pravidel, která jsou uvedena ve školním řádu. *„Pokud jde o studenta ze specializované třídy,*

přeřadíme ho do běžné třídy. Když přistihneme studenta mimo školu např., jak kouří, nemůžeme ho oficiálně trestat - je to mimoškolní prostředí, ale zakážeme mu reprezentovat školu na jakékoli akci.“

Situace se stejným studentem, se kterým už byl problém ohledně drog, se zatím nikdy nezopakovala.

Škola přistupuje ke studentům striktně podle pravidel, ale metodik uvedl, že občas udělá výjimku, navenek vypadá vše podle pravidel, ale se studentem se domluví např. na jiném postupu apod. „*Případ od případu je jiný, někomu dvojka z chování prospěje a někomu změni celý život.“*

4.2. Přehled a porovnávání získaných dat

A. Programy primární prevence a další aktivity

1) Minimální preventivní program

2) Sledování a hodnocení účinnosti programů primární prevence ve školách

B. Systém protidrogových pravidel

1) Způsoby řešení situací, kdy student porušuje protidrogová pravidla

Doba konání praxe ve funkci ŠMP se lišila, nejkratší dobu praxe absolvovali 2 metodici prevence a to rok a nejdelší také 2 metodici 12 a 15 let. Během rozhovoru nebylo znatelné, kdo je ve funkci rok a kdo více let. Metodici měli o všem, co se děje ve škole přehled a domnívám se, že je to i z důvodu povinnosti vypracovávat MPP.

A. Programy primární prevence

Otázka č. 1 zjišťovala, jaké preventivní aktivity škola pravidelně opakuje.

Preventivní aktivity uváděné dle četnosti seřazené od nejčastěji uváděné k nejméně časté: návštěva a spolupráce s K-centrem (8x), besedy (8x), adaptační kurzy (6x), zážitkové aktivity (3x).

Dále byla uvedena: spolupráce s externím pracovníkem v jednotlivých třídách, návštěva soudního jednání, spolupráce s Městskou policií, návštěva vězení.

Někteří metodici uvádějí preventivní aktivity jako účinné: *„Když přijdeme ze soudního jednání, studenti si o tom chtějí povídat, hodně se jich to dotýká, vidí důsledky lidského jednání.“*

Část metodiků se domnívá, že na střední škole je na účinnou prevenci pozdě: *„Studenti k nám často přicházejí již s problémy ze ZŠ, mají už něco za sebou, tak že my toho v prevenci už moc nenaděláme.“*

Důležitá je i právní informovanost studentů jako jsou Besedy s právníkem: *„Snaží se posílit právní vědomí studentů v drogové problematice, aby věděli, za co mohou a nemohou být postihnuti.“*

Jeden metodik uvedl nedobrou zkušenost s policií: *„Zavoláme je, že studenti kouří marihuanu za školou, ale je to nezajímá, protože nemají u sebe velké množství.“*

Okresní metodik doporučuje opakovat, aktivity s K-centrem a práci externího spolupracovníka s jednotlivými třídami. Důvodem je, že po adaptačních kurzech je se studenty lepší práce, prožitkové aktivity s K-centrem jsou efektivní a jsou vedeny odborníky a pokud externí spolupracovní ušije dané třídě preventivní program na míru, dosahuje pozitivních změn v chování studentů.

Tabulka 1: Opakované aktivity a důvod opakování.

Opakované aktivity	Celkem informantů, kteří uváděli opakované aktivity
Návštěva a spolupráce s K-centrem Důvod: <ul style="list-style-type: none"> • jiné prostředí • vedeno odborníky • názorový rozvoj studentů 	8
Besedy <ul style="list-style-type: none"> • informovanost studentů 	8
Adaptační kurz Důvod: <ul style="list-style-type: none"> • rozvoj spolupráce a komunikace v nově utvářeném kolektivu • třídní učitel pozná studenty – zaměření na rizikové studenty • lepší práce se studenty po adaptačním kurzu 	6

Zdroj: Vlastní výzkum.

1) Minimální preventivní program

Otázka č. 2 se týkala MPP, zda v něm má škola uvedeny cíle, charakteristiku školy a jejího okolí, témata preventivního programu, plán aktivit na daný školní rok, spolupracující instituce a možnosti zhodnocení efektivity.

Nejvíce respondentů (12) uvedlo, že ano a efektivitu zhodnocují pomocí dotazníků. Efektivitu nezhodnocují na 2 školách.

Otázka č. 3 zjišťovala na jaké rizikové faktory, případně konkrétní návykové látky se zaměřuje MPP dané školy nejvíce.

Většina metodiků (10) zpracovává MPP, tak aby byl všeobecný a pokrýl všechny rizikové faktory. Zaměření konkrétně na jednotlivé rizikové faktory uvedli 4 metodici.

Z mého pohledu nejvhodnější řešení, při vzniku rizikového faktoru uvedl, jeden metodik: *„Pokud se během roku vyskytne nějaký rizikový faktor, který je potřeba řešit, vypracuji speciální program přímo pro danou třídu.“* MPP zůstane nadále zaměřen všeobecně.

Okresní metodik uvedl, že MPP by se neměl více zaměřovat na jednotlivé rizikové faktory, prevence by měla být komplexní.

Otázka č. 4 zjišťovala, zda je povinností pedagogů znát MPP. Touto otázkou jsem se snažila zjistit, jestli se na uskutečňování programu podílí všichni hlavní účastníci života školy, protože důležitou podmínkou naplnění programu je celoškolní realizace.

Pět metodiků odpovědělo, že není povinností znát MPP.

Tabulka 2: Rizikové faktory v MPP

Rizikové faktory	Celkem informantů, kteří uváděli zaměření MPP
MPP všeobecný	9
dle aktuální situace: <ul style="list-style-type: none"> • zaměření na šikanu • zaměření na poruchy příjmu potravy, kouření 	5

Zdroj: Vlastní výzkum.

2) Sledování a hodnocení účinnosti programů primární prevence ve školách

Otázka č. 5 zjišťovala, co nejvíce zabírá jako prevence před užíváním drog na dané škole.

Účinná prevence dle metodiků uváděné dle četnosti seřazené od nejčastěji uváděné k nejméně časté: individuální práce se třídami, jednotlivci (5x). „*Přednášky ve velkých skupinách se nám zdají málo efektivní.*“ Spolupráci s K-centrem (4x). „*Jako efektivní vidíme spolupráci s K-centrem, ale občas zde narážíme na výhrady rodičů, kteří s touto preventivní aktivitou nesouhlasí.*“ Adaptační programy (3x), zážitkové aktivity (3x), skutečné případy (3x), pozitivní klima školy (3x). Jeden metodik prevence uvedl, že u nich na škole prevence nefunguje: „*Naše snaha dopadá jako hrách na zeď.*“

Okresní metodik považuje za účinnou prevenci její včasnost, aktuálnost, pružnost a komplexnost, kterou by mělo projít, co nejvíce studentů. Dále monitorování klima a atmosféry školy a tříd. Dobrý externí spolupracovník může ve škole také hodně pomoci: „*Program musí být ušitý na míru. To umí schopní externí*

spolupracovníci, ale právě ti schopní jsou velmi vytiženi a občas jsou finančně nedostupní pro jednotlivé školy, které mají slabší dotace.“

Tabulka 3: Účinná prevence.

Účinná prevence	Celkem informantů, kteří uváděli nejúčinnější prevenci
Individuální práce se třídami, jednotlivci	6
Spolupráce s K-centrem	4
Adaptační programy	3
Skutečné případy	3
Zážitkové aktivity	3
Pozitivní klima školy	3

Zdroj: Vlastní výzkum.

Otázka č. 6 zjišťovala, zda si metodik vede záznamy jednotlivých preventivních aktivit, kolik studentů se účastnilo a jaký měli na danou aktivitu názor. Touto otázkou jsem se snažila zjistit, jaký přehled o aktivitách a názorech na ně metodici mají.

S výjimkou jednoho metodika si všichni vedou záznamy preventivních aktivit.

Otázka č. 7 se týkala zaznamenání změny chování v dané třídě po realizaci primární prevence.

Respondenti se nejvíce shodovali (9x), že změny chování u studentů nezaznamenávají. *„Při těchto programech jsou změny v chování nepatrné, prevence*

musí být dlouhodobá a systematická (rok nestačí) a na studenty působí širší komplex vlivů“

„Snažíme se pro studenty připravovat aktivity, protože většina z nich nemá žádné zájmy, nudí se. Ale většinou je naše nadšení mnohonásobně větší než studentů.“

Naopak pět metodiků zaznamenává změny v chování. *„Studenti si uvědomují hygienicko-epidemiologickou souvislost a důsledky mohou vidět přenesené do praxe.“*

Dle okresního metodika mohou školní metodici zaznamenávat změny v chování, ale preventivní program musí být ušitý na míru dané třídě.

Tabulka 4: Zaznamenání změn chování.

Změny chování	Celkem informantů, kteří uváděli (ne) zaznamenávání změn v chování u studentů
Nezaznamenání	9
Zaznamenání: <ul style="list-style-type: none">• po individuální spolupráci s rizikovými studenty• po adaptačním kurzu• po videoklubu pořádaný K-centrem• individuální změny v názorovém vyspění	5

Zdroj: Vlastní výzkum

B. Systém protidrogových pravidel

Otázka č. 8 se týkala dokumentů, z kterých škola vychází při stanovování postupů.

Všechny školy uvedly, že vychází z Metodického pokynu k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních.

Okresní metodik radí školním metodikům, jak a z čeho vycházet pouze v případě, že si školní metodik neví rady.

Otázka č. 9 se týkala prezentace (způsobu zveřejňování a míry transparentnosti) protidrogových pravidel. Všechny školy mají protidrogová pravidla zakomponována ve školním řádu.

Zveřejnění pravidel školy (včetně protidrogových): školní řád vyvěšen na nástěnkách na chodbě (7x), internet (7x), školní řád v každé třídě (3x), ve sborovně (2x). Jedna škola má školní řád formou brožury, kterou studenti i rodiče dostávají. Studenti jedné školy si školní řád lepí na studentské průkazy.

Otázka č. 10 se týkala srozumitelnosti protidrogových pravidel.

Všechny školy vysvětlují studentům jednotlivá pravidla a v případě potřeby vysvětlují nejasnosti. Pravidla by mohla být prezentována i příjemnou formou, jakou uvedl jeden metodik: *Někdy v rámci občanské výchovy hrajeme se studenty scénky, které se týkají možných událostí ve škole, i s případnými kázeňskými postihy.* “

Okresní metodik nezasahuje do školního řádu, ale vysvětlení protidrogových pravidel by mělo být vhodnou formou a mělo by následovat zpětné ověření jejich znalosti.

Otázka č. 11 zjišťovala systém zavazování se dodržovat tyto pravidla.

Podpisy studentů a rodičů vyžadují na dvanácti školách. Na dvou školách, zároveň s podpisy, studenti a rodiče dávají souhlas k testování na návykové látky. *„Rodiče studentů nultých ročníků seznamujeme (třídní učitel, ředitel a ŠMP) se školním řádem před nástupem dětí do školy, abychom se vyhnuli případným nejasnostem.“*

„Někteří nepodepíší a testování je po právní stránce problematické a tak ke všem případům voláme rodiče a policii. Několik rodičů se domnívá, že jejich dítěte se to netýká, tak proč by měli podepisovat souhlas k testování.“

Otázka č. 12 jsem zjišťovala, jestli studenti vědí, co se stane, když budou přistiženi při užívání, distribuci nebo prodeji drog v prostředí školy, na školních akcích.

Všechny školy shodně uvedly, že studenti vědí, co se stane při porušení protidrogových pravidel, protože byli seznámeni se školním řádem. *„Snažíme se o to, aby studenti nevnímali sankce jako nutné zlo, ale jako určitou pomoc“.*

Okresní metodik potvrzuje, že je dobré studenty s pravidly seznámit, ale otázkou je, zda všichni skutečně poslouchají a opravdu vědí, co se stane, když je poruší.

Otázka č. 13 jsem zjišťovala, zda pedagogové vědí, jak postupovat, když přistihnou studenta, jak užívá, distribuuje, prodává drogy v prostředí školy, na školních akcích.

Ve dvanácti případech pedagogové znají postupy, ale přesto se dva z nich obrazejí v případě problému na metodika. Čtyři metodici věší do sborovny všechny postupy. Jeden navíc posílá postupy všem e-mailem a během roku se s ostatními pedagogy schází třikrát, aby ověřil, zda vědí, jak postupovat. V dalších dvou případech metodik prevence předpokládá, že vědí jak postupovat, ale v případě problému se až doposud obraceli rovnou na něho. *„Pro naše pedagogy jsme tu letos*

měli školení. Byli seznámeni s tím, jak postupovat při drogových problémech a co dle zákona mohou a nemohou, např. testování na drogy apod.“

Dle metodika prevence by měl být vytvořen jednotný krizový plán a podle něho stanoveny postupy a všichni na škole by je měli znát.

Otázka č. 14 se týkala postoje vedení školy k drogové problematice. Tato otázka opět zjišťovala, jestli se na prevenci podílí celá škola.

Dvanáct metodiků uvedlo, že vedení školy k této problematice přistupuje pozitivně, snaží se vyhledávat programy prevence pro studenty a při drogových situacích hledá okamžité řešení. Jeden metodik uvedl, že postoj vedení je negativní a plní preventivní programy jen z důvodu dodržení pokynů. Jeden metodik uvedl: „*U nás na škole se přeci nic takového nevyskytuje*“, ale metodikovi nechává volnou ruku, co se týče aktivit, programů apod.

1) Způsoby řešení situací, kdy student porušuje protidrogová pravidla

Otázka č. 15 se týkala postupů školy, když přijde student pod vlivem návykové látky do školy, drogu do školy přinese nebo ji zde distribuuje.

Čtyři školy by postupovaly tak, že vše vyřizují v rámci školy a vše oznámí rodičům. Další čtyři školy, oznámí vše rodičům a případně volají Městskou policii. Tři školy oznámí vše rodičům a nechají studenta otestovat a podle toho volí další postupy -Městskou policii. Tři školy vše oznámí rodičům a nahlásí vše policii. Poté volí školy další postupy.

„Máme podezření na distribuci a prodej drog mezi některými studenty nedaleko naší školy, ale bohužel bez důkazů nemůžeme nikoho osočit, trestat. Upozornili jsme na to Městskou policii, ale doposud nic nezjistili.“

Okresní metodik prevence doporučuje školám, aby vše oznámili rodičům a nahlásili Městské policii. Poté jednali dle závažnosti případu.

Tabulka 5: Postupy školy.

Pořadí rozhovoru	Postupy školy
rozhovor 1	třídní učitel, souhlas studenta společně s třídním k řediteli a oznámení rodičům
rozhovor 2	třídní učitel, oznámení rodičům a s nimi spolupráce, případné doporučení rodičům, aby otestovali dítě na návykové látky, předání rodičům kontakty na odbornou poradnu
rozhovor 3	oznámení rodičům, případný kontakt Městské policie
rozhovor 4	oznámení rodičům, odeslání na test a podle výsledku volí další postup
rozhovor 5	třídní učitel, oznámení rodičům, výchovný poradce
rozhovor 6	oznámení rodičům, v případě potvrzení návykových látek oznámení Městské policii
rozhovor 7	oznámení policii, rodičům, Městská policie přijede otestovat studenta, případné další řízení přes OSPOD, výchovná komise
rozhovor 8	třídní učitel, oznámení rodičům a doporučení dítě otestovat, v případě pozitivního výsledku dá rodičům kontakty na odbornou pomoc, náhradní práce v dílnách, výchovná komise, pedagogicko-psychologická poradna
rozhovor 9	nahlášení Městské policii, oznámení rodičům
rozhovor 10	nahlášení Městské policii, oznámení rodičům, případné řízení přes OSPOD
rozhovor 11	oznámení rodičům, v případě nutnosti Městská policie, porada třídní, ředitel, ŠMP

rozhovor 12	dle Metodického pokynu
rozhovor 13	oznámení rodičům, nahlášení Městské policii, dále postupy dle závažnosti
rozhovor 14	oznámení rodičům a řešení v rámci školy- metodik, výchovný poradce, třídní učitel a spolupráce s rodiči.
rozhovor 15	oznámení rodičům, testování o jakou látku jde, pokud o nelegální nahlášení Městské policii, dále řešení v rámci školy

Zdroj: Vlastní výzkum.

Otázka č. 16 se týkala sankcí při porušení protidrogových pravidel.

Všichni metodici odpověděli, že by sankce udělovali dle pravidel uvedených ve školním řádu s přihlédnutím k míře porušení pravidel (třídní důtka, dvojka z chování, podmíněčné vyloučení, vyloučení - distribuce). Jeden metodik uvedl další sankci: *„Pokud jde o studenta ze specializované třídy, přeřadíme ho do normální třídy.“*

Otázka č. 17 zjišťovala, jestli se opakovala někdy stejná situace u studenta, se kterým už byli v minulosti problémy ohledně drog a tato situace s ním byla řešena. Touto otázkou jsem se snažila zjistit, jak účinná jsou realizovaná protidrogová opatření.

Na pěti školách se situace se stejným studentem neopakovala. Na třech školách opakovala a šest škol uvedlo, že nemají záchyt drog.

„Když je student závislý, opakovaně s ním situaci řešíme, ale většinou dojde na vyloučení.“

Dle okresního metodika prevence by se situace opakovat neměla. Negativní efekt případného opakování, násobený nedostatečným postihem podněcuje dojem studentů, že jim stejná věc bude také procházet.

Otázka č. 18 se týkala přístupu škol k drogovým případům. Zda školy přistupují k případům individuálně dle situace a studenta, nebo striktně dle pravidel školy. Třináct škol přistupuje k drogovým případům individuálně dle studenta a situace. Pouze jedna škola jedná striktně dle pravidel školy.

Metodik z jedné školy uvedl kombinaci obojího: *„Škola přistupuje ke studentům striktně podle pravidel, ale metodik uvedl, že občas udělá výjimku, navenek vypadá vše podle pravidel, ale se studentem se domluví např. na jiném postupu apod.“* A uvedl, proč takto jedná: *„Případ od případu je jiný, někomu dvojka z chování prospěje a někomu změni celý život.“*

Okresní metodik uvedl, že by školy měly přihlížet k lepší stránce studenta. Nedat provinilému studentu pouze výstrahu či sankci, ale dále s ním pracovat.

5. Diskuse

V této práci jsem se snažila o posouzení kvality a efektivity protidrogových opatření realizovaných na vybraných středních školách. K tomuto záměru jsem využila polostrukturovaného rozhovoru se školními metodiky prevence.

V diskusi uvedu nejdůležitější, nebo nejzajímavější zjištěné údaje a výsledky komparuji s literaturou.

Jak jsem již uvedla v metodice, šest metodiků neodpovědělo na kontaktní e-mail a sedm rozhovor odmítlo. Za zarážející považuji jejich zdůvodnění, že se necítí k tomuto rozhovoru kompetentní. I přestože jsem jim zaručila anonymitu.

V otázce č. 1 jsem se zaměřila na nejčastěji uváděné opakované preventivní aktivity. Byly to besedy s drogovou tematikou (8x). Tento fakt by měl poukazovat na přínos besed v oblasti primární prevence drogových závislostí, ale zároveň respondenti uvádějí v otázce č. 5, že nejvíce se osvědčuje jako prevence před užíváním drog individuální práce se třídami, jednotlivci. I z dotazníkové studie zaměřené na školní populaci Plzně (50) vyplývá, že školy obecně dávají přednost spíše jednorázovým a lépe vykazovatelným programům (přednášky, besedy atd.) a jen málo škol se snaží o účinné interaktivní programy. Plně souhlasím s (10), že *je bezpodmínečně nutné, aby besedu vedl příslušník znalý věci, který může podat kvalifikovanou informaci s ohledem na rozdílný věk posluchačů a který nezdůrazní vzrušující a přitažlivé detaily, ale naopak vyzdvihne obecné a odstrašující znaky nealkoholové toxikomanie u mládeže* domnívám se, že jedině tehdy beseda může mít odrazující vliv vzhledem k možnému drogovému experimentu.

Spolupráce s K-centrem byla také nejčastěji uváděnou odpovědí (8x) a to hlavně z důvodu, že aktivity jsou vedené schopnými kvalifikovanými odborníky. Dále jsou to adaptační kurzy (6x). Důvodů je mnoho: pedagogové poznají studenty mimo školní prostředí a mohou si vytipovat rizikové jedince, dochází tu k rozvoji komunikace v nově utvářeném kolektivu a se studenty z adaptačních kurzů se po návratu do školy mnohem lépe spolupracuje.

Školní metodici prevence odpovídali na otázku č. 2, která se týkala hodnocení efektivity, kladně. Ale stěžovali si, že nemají na hodnocení účinnosti preventivních intervencí čas, a proto je hodnocení spíše jen kvantitativně zaměřené.

Cílem koncepce MPP je předložit systém opatření, který povede k uskutečňování dlouhodobé a systematické primární prevence (45). MPP by tedy měl být všeobecný a zaměřovat se na všechny rizikové faktory, přesto čtyři metodici v otázce č. 3 uvádí, že se zaměřují více na konkrétní právě aktuální rizikové faktory.

Důležitou podmínkou naplnění programů prevence je celoškolní realizace. Což znamená, že na jeho uskutečňování se podílí všichni hlavní účastníci života školy: vedení, metodik prevence, výchovný poradce, třídní i netřídní učitelé, ostatní zaměstnanci školy, rodiče či zákonní zástupci žáků (45). Proto by všichni měli znát i MPP, ale pět metodiků v otázce č. 4 uvedlo, že znalost MPP není na jejich škole povinností.

Podle příručky o efektivní školní drogové prevenci (31), která uvádí: *Účinným programem prevence drog rozumíme programy, které oddalují nebo brání začátku užívání drog nebo snižují frekvenci užívání drog. Snižují sociální a zdravotní rizika a možné škody, způsobené užíváním drog mezi studenty, včetně ohrožení. Zvyšují schopnost studentů činit informovaná a odpovědná rozhodnutí ohledně toho, zda a jak budou užívat drogy a mají dlouhotrvající efekt,* jsem předpokládala, že na otázku č. 5, co je nejvíce účinné, jako prevence před užíváním drog budou metodici, odpovídat: komplexnost prevence, na každého jednotlivce působí jiná forma prevence apod., ale pouze jeden metodik uvedl: komplexnost prevence, která zahrnuje aktivity, které škola pro studenty realizuje, dále pozitivní klima školy a individuální přístup ke studentům.

Nešpor (30) tvrdí, že nejdůležitějším ukazatelem efektivity primárního programu je změna chování a změna chování může korelovat se změnou postojů. Proto jsem v otázce č. 7 zajímala o zaznamenání změny chování u studentů po realizaci primární prevence. Překvapivým zjištěním bylo, že 9 metodiků změny nezaznamenává.

Otázka č. 9 se týkala prezentace (způsobu zveřejňování a míry transparentnosti) protidrogových pravidel. Většina škol má školní řád (který zahrnuje protidrogová pravidla) vyvěšena na nástěnkách na chodbě (7x) a na internetu (7x), pouze tři školy mají školní řád v každé třídě. Z mého pohledu je nejvhodnějším řešením zveřejnění školního řádu přilepením na studentské průkazy (1x). Pochybuji, že si studenti pamatují během celého školního roku, co jim třídní učitelé sdělovali první den. Proto je tento postup ideální, pravidla mají neustále k dispozici.

Dva respondenti v otázce č. 11 uvedli, že s podpisy od rodičů a studentů k seznámení se školním řádem, vyžadují i souhlas k testování na návykové látky. A jedna škola testování plánuje zavést příští rok. Jeden metodik dokonce uvedl, že si studenti z testování dělají srandu. Dle výzkumu, provedeným Národním střediskem pro výchovu a vzdělávání v oblasti závislostí, *zjištěné poznatky celkově svědčí výrazně proti využívání prostředků detekce a screeningu drog ve školním prostředí (43)*. Z tohoto důvodu se domnívám, že testování na drogy by školy neměly zavádět a případné nutné testování by zajišťovala např. Městská policie.

Dvě školy od studentů a rodičů nevyžadují podpisy k seznámení se školním řádem a tedy ani s protidrogovými pravidly, což by dle systému školních protidrogových pravidel (38) měli: *Školám se doporučuje vytvořit „protidrogovou smlouvu“, ta by měla být součástí školního řádu a být písemně uzavřená mezi školou, rodiči (zákonnými zástupci) a studentem.*

Zda pedagogové vědí, jak postupovat, přistihnou-li studenta, jak užívá, distribuuje, prodává drogy v prostředí školy či na školních akcích, jsem zjišťovala v otázce č. 13. (Postupy jsou uvedeny v Metodickém pokynu). Čtyři metodici shodně uvedli, že se v případě problému obrací rovnou na něho. Za vhodné považují seznamování pedagogů s postupy několikrát během roku, aby věděli, jak postupovat při drogové situaci.

V otázce č. 14 respondenti hodnotili postoj vedení školy k drogové problematice. Většina (12x) odpověděla, že postoj je pozitivní, snaží se vyhledávat programy prevence pro studenty a při drogových situacích hledá okamžité řešení. Ale u poloviny odpovědí se dalo vycítit, že vedení chce mít hlavně vše v pořádku,

často nechává vše na metodikovi a aktivně se o tuto problematiku nezajímá. Dotazníková studie zaměřená na školní populaci Plzně (50) taktéž zmiňuje: *slabou podporu ředitelů či jejich nezájem o tuto oblast*. A jak už jsem uvedla u otázky č. 5: pro účinnou prevenci je důležité zapojení celé školy, tedy i vedení.

Odlišné postupy školy, přijde-li student pod vlivem návykové látky do školy, drogu do školy přinese nebo ji zde distribuuje, uváděli respondenti v otázce č. 15. *Jestliže má pedagog důvodné podezření, že student distribuuje OPL, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR - jedná se o podezření ze spáchání trestného činu (38)*. Přesto čtyři metodici uvedli, že by řešili vše rámci školy. Dle mého názoru, školy by měly v případě distribuce za každých okolností vše oznámit policii, protože uživatel *je nebezpečný pouze sobě, distributor všem (38)*. Ostatní případy by škola měla řešit dle vlastního uvážení, s přihlédnutím k tomu o jakou drogu šlo, zda to byl první případ apod.

Sankce za porušování protidrogových pravidel udělují všechny školy dle školního řádu, jak uvádějí v otázce č. 16, ale zároveň v poslední otázce č. 18, zda přistupují k případům individuálně dle situace a studenta, nebo striktně dle pravidel odpovědělo třináct metodiků, že individuálně. Školy tedy postupují správně, *protože k drogovému incidentu a ke studentům je potřeba přistupovat individuálně a v rámci školních protidrogových pravidel (38)*. Poté je nutné, aby škola se studentem dále pracovala. Nemělo by vše končit výhružkou nebo sankcí.

Otázkou č. 17 jsem se snažila zjistit, jak účinná jsou realizovaná protidrogová opatření. Jestli se opakovala někdy stejná situace u studenta, se kterým už byli v minulosti problémy ohledně drog a tato situace s ním byla řešena. Tři metodici stejnou situaci řešili a jak uvádí okresní metodik: *Negativní efekt případného opakování, násobený nedostatečným postihem podněcuje dojem studentů, že jim stejná věc bude také procházet*.

6. Závěr a doporučení pro praxi

Cílem této práce bylo posouzení kvality a efektivity protidrogových opatření realizovaných na vybraných středních školách.

Stanovila jsem tři výzkumné otázky:

Výzkumná otázka 1: Pokud střední školy mají systém protidrogových pravidel, jak je jasný a transparentní?

Výzkumná otázka 2: Jak účinná jsou protidrogová opatření realizovaná na středních školách?

Výzkumná otázka 3: Jaká část protidrogových opatření má nejvyšší efektivitu?

Užívání drog ve škole je nežádoucí jev a distribuce drog je trestným činem, proto škola musí dělat všechno proto, aby je ze školy odstranila.

Skladba programů je na některých školách neuspokojivá a nekomplexní. Dle mého mínění to může být způsobeno malou podporou vedení, téměř žádnou finanční motivací metodiků a nedostatečným finančním zázemím. Nicméně v některých školách je, i přes tyto špatné podmínky, vidět obrovská snaha ŠMP, kteří i přes nespočet přescasů pracují na účinné prevenci a vytváření efektivních protidrogových pravidel.

Ačkoli je Minimální preventivní program základním nástrojem primární prevence, který je realizovaný na všech středních školách a proto by ho všichni účastníci školního života měli znát a podílet se na jeho realizaci, neděje se tak. ŠMP by se měl snažit o zapojení všech zaměstnanců školy a každý by měl vědět přesně, jaká je jeho úloha v prevenci i při řešení situace, kdy prevence nestačí.

Důležité je vedení záznamů o preventivních aktivitách v průběhu školního roku a stejně tak hodnocení efektivity, které by mělo být spíše kvalitativní formou. Z důvodu nedostatku času na jeho zpracovávání by se měli do hodnocení zapojit i ostatní pedagogové, lze využít dotazníků, slohových prací, zpětné informace

(schránka důvěry). Měřítkem efektivity může být i ohlas u studentů, samotných preventistů i vedení školy.

Dále z výzkumu vyplývá, že školy upřednostňují jednorázové preventivní akce, ale prevence by měla být komplexní, dlouhodobá a zahrnovat všechny programy, individuální přístup, pozitivní klima školy, funkční protidrogová pravidla atd.

Většina metodiků nezaznamenává změny v chování po realizaci preventivních programů. V těchto případech by měli programy uskutečňovat více individuálně, přímo pro rizikové jednotlivce, třídu a případně program měnit a přizpůsobovat dle situace a reakcí studentů, dokud ke změnám nedojde.

Co se týká zveřejnění protidrogových pravidel, vše by mělo být ošetřeno školním řádem a s dalšími důležitými informacemi v odpovídající a přitažlivé formě přístupné studentům i rodičům.

Testování na drogy v prostředí školy je téma na další práci, ale domnívám se, že by školy měli důkladně zvážit jeho zavedení.

Dále z výzkumu vyplývá, že vedení školy do realizace prevence mnoho nezasahuje, a proto je nezbytné seznámit vedení školy s programem a získat ho pro jeho realizaci. Stejně tak seznámit i ostatní kolegy s filozofií programu a zaangažovat je do jeho realizace např. na pedagogické radě. A poté zajistit průběžnou kooperaci se všemi jeho složkami (vedením školy, výchovným poradcem atd.) a mezipředmětovou součinností.

Užívání návykových látek ve školním prostředí v době, kdy má škola nad svěřenými osobami zákonný dozor nebo dohled je významným zásahem do jejího života. Proto je nezbytně nutné o tomto jevu vědět a mít vypracován přesný krizový plán.

Např. při řešení, jak postupovat je vhodné mít připravený seznam klíčových otázek, které si každý pedagog, jež je nucen vzniklou drogovou situací řešit, má okamžitě položit a s jejichž pomocí dospěje až k rozhodnutí. Dle mého názoru je důležité mít vypracovaná základní pravidla, na kterých škola s ohledem na její charakter v případě drogové situace staví.

Sankce udělují školy téměř shodně, ale zkusila bych se zamyslet, jestli by nebyly vhodné další alternativy, měsíční vyřazení z kroužku, přesunutí ze specializované třídy, zákaz reprezentace školy (jak uvedl jeden metodik), zákaz účasti na školních akcích apod. Ovšem nutností je volit sankce důkladně a individuálně dle studenta.

Vzhledem k tomu, že se školy stávají bezpečnými, hodnotnými sociálními institucemi, k nimž si studenti vytvářejí vazby, upozornila bych na důležitost kvality vztahů mezi samotnými studenty, vztahů mezi studentem a učitelem, a způsob, jakým se studenti ztotožňují se školou jako sociální institucí. Sounáležitost studentů se školou snižuje rizikové faktory pro užívání drog.

Práce poskytuje řadu zajímavých informací a mohla by inspirovat např. ŠMP, ředitele škol, pedagogy k pozitivním změnám v uskutečňování programů primární prevence, vytváření protidrogových pravidel a v neposlední řadě řešení drogových situací. Např. škola by měla být schopna rychle identifikovat rizikové studenty, a s těmi cíleně pracovat. Identifikaci rizikových jedinců lze např. provádět ihned v 1. ročníku na začátku roku a to na adaptačním kurzu. Školy by mohly uvažovat o jiných alternativách sankcí (zákaz reprezentace školy, zákaz účasti na různých aktivitách apod.). Pro lepší funkčnost protidrogových pravidel by také mohlo přispět upevnění postavení ŠMP, který by byl automaticky součástí ředitelské rady (nyní o tom rozhoduje ředitel, kterému je to doporučováno, ale většinou tak neučiní), zde by se ŠMP mohl vyjadřovat ke všem věcem, které se týkají školy a získat podporu pro realizaci programů. Dále by mohl mít v úvazku vyčleněny hodiny na přípravu, realizaci a hodnocení programů. Vedení škol by mělo zajistit, aby všichni znali MPP, který bude projednáván na pedagogické radě a aby se každý aktivně účastnil na realizaci programů prevence.

7. Seznam použitých zdrojů

1. ABZ slovník cizích slov. [online]. ©2005-2006 [cit. 2009-07-18]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo>.
2. BÁRTLOVÁ, S. – HNILICOVÁ, H. Vybrané metody a techniky výzkumu. Zjišťování spokojenosti pacientů. 1.vyd., Brno: 2000, 118 s. ISBN: 80-7013-311-2.
3. BORNÍK, M. Drogy. Co bychom o nich měli vědět. 1.vyd. Praha: Themis, 2001. ISBN 80-85821-98.
4. BOLDIŠ, Petr. *Bibliografické citace dokumentů podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2: Část 2 – Modely a příklady citací u jednotlivých typů dokumentů*. Verze 3.0 (2004). ©1999–2004, poslední aktualizace 11. 11. 2004. Dostupné z: <http://www.boldis.cz/citace/citace2.ps>. <http://www.boldis.cz/citace/citace2.pdf>.
5. CSÉMY, L. – LEJČKOVÁ, P. – SADÍLEK, P. – SOVINOVÁ, H. Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD). Výsledky průzkumu v České republice v roce 2003. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. Praha: Úřad vlády, 2006. ISBN 80-86734-94-3.
6. Co dělat když. Řešení nejobvyklejších případů výskytu NL ve škole. Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti. Pedagogicko-psychologická poradna Brno. [online]. [cit. 2009-07-20]. Dostupné z: <http://www.poradenskecentrum.cz/co-delat-kdyz.php>.
7. Dealer. Drogy ve škole. Drogová poradna. Občanské sdružení Sananim. [online]. [cit. 2009-07-20]. ©2002–2009. Dostupné z: <http://www.odrogach.cz/index.php?p=1&sess=&disp=texty&offset=112&list=112&shw=100044>.
8. Desatero školního metodika prevence. Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti. Pedagogicko-psychologická poradna Brno. [online]. [cit. 2009-07-20]. Dostupné z: <http://www.poradenskecentrum.cz/desatero-smp.php>.
9. Drogová poradna. Občanské sdružení Sananim. [online]. ©2002–2009. Dostupné z: <http://drogovaporadna.cz>.

10. Drogy a protidrogová prevence. Informační centrum pro mládež Uherské Hradiště. [online]. [cit. 2009-08-20]. Dostupné z: <http://www.icm.uh.cz/str/socialnepatologickejvy/socialne-patologicke-jevy/drogy-a-protidrogova-pravence>.
11. Důležité informace. Řešení nejobvyklejších případů výskytu NL ve škole. Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti. Pedagogicko-psychologická poradna Brno. [online]. [cit. 2009-07-20]. Dostupné z: <http://www.poradenskecentrum.cz/dulezite-informace.php>.
12. Experimentátor. Drogy ve škole. Drogová poradna. Občanské sdružení Sananim. [online]. [cit. 2009-07-20]. ©2002–2009. Dostupné z: <http://www.odrogach.cz/index.php?p=1&sess=&disp=texty&offset=112&list=112&shw=100042>.
13. GALLÀ, M. et al. Jak ve škole vytvořit zdravější prostředí. Příručka o efektivní školní drogové prevenci. 1. vyd. Praha: Úřad vlády, 2005. ISBN 80-86734-38-2.
14. GÖHLERT, CH. – KÜHN, F. Od návyku k závislosti. 1.vyd. Praha: Ikar, 2001. 144 s. ISBN 80-7202-950-9.
15. HAJNÝ, M. O rodičích, dětech a drogách. Praha: Grada, 2001. ISBN 80–247-0135–9.
16. HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN: 80-7367-040-2.
17. HULÍK, M. Testování ve škole. Drogová poradna. Občanské sdružení Sananim. [online]. [cit. 2009-07-20]. ©2002-2009. Dostupné z: <http://www.odrogach.cz/index.php?p=1&sess=&disp=texty&offset=112&list=112&shw=100045>.
18. Je dobré vědět, že. Drogy a rizika. Oblastní metodik preventivních aktivit. Pedagogicko-psychologická poradna Bruntál. [online]. [cit. 2009-07-18]. ©2001-2008. Dostupné z: http://web.telecom.cz/ppp.bruntal/ompa/drogy_rizika.html.
19. KALINA, Kamil et al. Drogy a drogové závislosti 1: Mezioborový přístup. 1.vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. 319 s. ISBN 80–86734-05–6.

20. KALINA, Kamil et al. Drogy a drogové závislosti 2: Mezioborový přístup. 1.vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. 344 s. ISBN 80-86734-05-6.
21. JOHN, R. – PRESL, J. Drogy!. Otázky a odpovědi. Praha: Medea kultur.
22. McGRATH, Y. – LEJČKOVÁ, P. Prevence užívání drog mezi mladými lidmi: přehled dostupných informací: nejnovější výzkumné poznatky. Praha: Úřad vlády ČR. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, 2007. ISBN 978–80-87041–16-1.
23. McGRATH, Y., SUMNALL, H., McVEIGH, J., BELLIS, M. Prevence užívání drog mezi mladými lidmi: Přehled dostupných informací. Nejnovější výzkumné poznatky. 1.vyd. Praha: Úřad vlády ČR. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, 2007. ISBN 978-80-87041-16-1.
24. Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. [online]. [cit. 2009-07-20]. Dostupné z: http://nove.raabe.e4.cz/files/1_z_skm Metodicky%20pokyn%20k%20primarni%20prevenci%20socialne%20patologicky%20jevu%20u%20deti,%20zaku%20a%20studentu%20ve%20skolach%20a%20skolskych%20zarizenich.pdf.
25. Minimální preventivní program. Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti. Pedagogicko-psychologická poradna Brno. [online]. [cit. 2009-07-20]. Dostupné z: <http://www.poradenskecentrum.cz/mpp.php>.
26. MRAVČÍK, V. et al. Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2007. Praha: Úřad vlády ČR, 2008. ISBN 978-80-87041-46-8.
27. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti Úřad vlády České republiky. [online]. ©2003 – 2006. Dostupné z: <http://drogy-info.cz>.
28. Nejobvyklejší řešení. Řešení nejobvyklejších případů výskytu NL ve škole. Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti. Pedagogicko-psychologická poradna Brno. [online]. [cit. 2009-07-20]. Dostupné z: <http://www.poradenskecentrum.cz/nejobvyklejsi-reseni.php>.
29. Národní strategie protidrogové politiky na období 2005–2009. [online].

©2003-2006, poslední revize 21. 02. 2006 [cit. 2009-07-17]. Dostupné z: http://www.drogyinfo.cz/index.php/pomoc_a_podpora/protidrogova_politika/protidrogova_strategie_akcni_plan_a_dalsi_publicace/narodni_strategie_protidrogove_politiky_na_obdobi_2005_az_2009.

30. NEŠPOR, K. – CSÉMY, L. – PERNICOVÁ, H. Jak předcházet problémům s návykovými látkami na základních a středních školách. Příručka pro pedagogy. Praha: Sportpropag, 1996.

31. NEŠPOR, K. – CSÉMY, L. – PERNICOVÁ, H. Zásady efektivní primární prevence. Praha: Sportpropag, 1999.

32. NEŠPOR, K. – CSÉMY, L. – ŠAFRÁNKOVÁ, I. Alkohol, drogy a vaše děti, Jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat, jak je zvládat. 5. revidované vyd. Praha: Sportpropag, 2003.

33. NEŠPOR, Karel. Metodika prevence ve školním prostředí. [online]. [cit. 2009-07-18]. Dostupné z: <http://www.plbohnice.cz/nespor/meto1.doc>.

34. NEŠPOR, Karel. Vaše děti a návykové látky. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 160 s. ISBN: 80-7178-515-6.

35. NEŠPOR, K. – PROVAZNÍKOVÁ, H. Slovník prevence problémů působených návykovými látkami. 2. vyd. Praha: SZÚ, 1997. ISBN 80 – 7071-050-0.

36. PÁLENÍČEK, T. – KUBŮ, P. – MRAVČÍK, V. Nové syntetické drogy: charakteristika a hlavní rizika. Praha: Úřad vlády ČR, 2004. ISBN 80–86734-26–9.

37. PEŠEK, R. – ORLÍKOVÁ, B. Zaostrěno na drogy 5/2008. Situace drog v ČR v roce 2007. Praha: Úřad vlády ČR. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, 2008. ISSN 1214-1089.

38. PEŠEK, R. – VONDRÁŠKOVÁ, A. – VESELÝ, O. Drogová závislost, aneb, rychlý běh po krátké trati: poradenská příručka pro děti, dospívající a jejich rodiče. Písek: Arkáda-sociálně psychologické centrum, 2007. ISBN 978–80-239–9405-6.

39. Popis řešení některých událostí souvisejících s drogami. Drogy ve škole. Oblastní metodik preventivních aktivit. Pedagogicko-psychologická poradna Bruntál. [online]. [cit. 2009-07-18]. ©2001-2008. Dostupné z:

http://web.telecom.cz/ppp.bruntal/ompa/drogy_skola.html.

40. PRESL, J. Drogová závislost. Může být ohroženo i Vaše dítě? 2. Vyd. Praha: Maxdorf, 1995. ISBN 80-85800-25-X.
41. Problémový uživatel. Drogy ve škole. Drogová poradna. Občanské sdružení Sananim. [online]. [cit. 2009-07-20]. ©2002-2009. Dostupné z: <http://www.odrogach.cz/index.php?p=1&sess=&disp=texty&offset=112&list=112&shw=100043>.
42. PROVAZNÍK, K. Manuál prevence v lékařské praxi: souborné vydání. 1. vyd. Praha: Státní zdravotní ústav, 1998. 622 s. ISBN 80-7071-080-2.
43. ROCHE, A. et al. Testování na drogy ve školách: poznatky, účinky a alternativy. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Národní středisko pro výchovu a vzdělávání v oblasti závislostí, Praha: Australská národní rada pro drogy, 2008. ISBN 978-80-7338-077-9
44. Sananim, Drogy: otázky a odpovědi: příručka pro rodinné příslušníky a pomáhající profese. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-223-2.
45. Sborník programů primární prevence sociálně patologických jevů na základních školách 2006, Městská část Praha 4, Úřad městské části, Odbor kultury a tělovýchovy, Praha.
46. Správné zhodnocení situace. Jak zvládat případy související s návykovými látkami ve školách a školských zařízeních. Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti. Pedagogicko-psychologická poradna Brno. [online]. [cit. 2009-07-18]. Dostupné z: <http://www.poradenskecentrum.cz/drogy-na-skolach.php>.
47. *Studium: Specializační studium pro metodiky prevence 2009 – 2011*. [online]. ©2006-2009, poslední revize 26. 04. 2008 [cit. 2009-08-20]. Dostupný z: <<http://www.adiktologie.cz/articles/cz/172/1553/STUDIUM-Specializacni-studiumpro-metodiky-prevence-2009-2011.html&sess=b3643dd87fe2ae2a173ff09d0e83f8af>>.
48. Testování moči ani hledání drog pomocí psů nepatří mezi preventivní opatření ve školách. Tisková zpráva sekretariátu rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky. Drogová poradna. Občanské sdružení Sananim. [online].

©2002-2009. [cit. 2009-07-20]. Dostupné z:

<http://www.drogovaporadna.cz/rubrika.php?rubrika=44>.

49. TRAPKOVÁ, B. Cíle primární prevence podle věku cílové skupiny. Občanské sdružení Sananim. [online] ©2003 – 2004, [cit. 2009-07-18]. Dostupné z: <http://www.odrogach.cz/index.php?p=1&sess=&disp=texty&offset=152&list=152&shw=100009>.

50. TUREČKOVÁ, E. Monitoring provádění preventivních protidrogových programů na vybraných středních školách, Diplomová práce. České Budějovice: ZSF JU, 2006.

51. VACEK J. - ŠEJVL, J. - MILOVSKÝ, M. (2008). Školní dotazníková studie o návykových látkách, rizikovém chování a volnočasových aktivitách. Plzeň: Závěrečná zpráva z výzkumu. Tišnov: Sdružení SCAN, 2008.

52. VAN DER STEL, J. – VOODEWIND, D. Příručka prevence alkoholu, drog a tabáku. Skupina Pompidou (Rada Evropy), 1998. ISBN 90-74037-08-9.

53. *Všeobecná primární prevence* [online]. [cit. 2009-07-18]. Dostupné z: <http://www.prevcentrum.cz/PPP/VPP.aspx>.

54. ZÁBRANSKÝ, T. Drogová epidemiologie. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc, 2003. 95 s. ISBN 80-244-0709-4.

55. *Zákon o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů 379/2005 Sb.*

56. *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon) č.561/2004 Sb.*

8. Klíčová slova

Drogy

Škola

Prevence

Protidrogová pravidla

Efektivnost

9. Přílohy

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Návodné otázky pro školní metodiky prevence

Příloha č. 2: Možné postupy při drogových událostech

Příloha č. 1: Návodné otázky pro školní metodiky prevence

A. PROGRAMY PRIMÁRNÍ PREVENCE

- Jaké preventivní aktivity pravidelně opakujete a proč?

1) MPP

- Máte ve svém MPP uvedeny cíle, charakteristiku školy a jejího okolí, témata preventivního programu, možnosti zhodnocení efektivity, plán aktivit na daný školní rok, spolupracující instituce apod.?
- Na jaké rizikové faktory, případně na jaké konkrétní návykové látky se váš MPP zaměřuje nejvíce a proč?
- Je povinností každého pedagoga na škole znát MPP?

2) Sledování a hodnocení účinnosti programů primární prevence ve školách

- Co si myslíte, že nejvíce zabírá jako prevence před užíváním drog ve vaší škole (studenti vědí, že mohou být otestováni v případě podezření na užití drogy, primární prevence (MPP), externí programy PP, peer programy, jiné?)
- Vedete si záznamy preventivních aktivit v jednotlivých třídách? Kolik studentů se účastnilo? Jaký na danou aktivitu měli názor?
- Zaznamenali jste po realizaci primární prevence a jejich programů prevence, patrné nějaké změny chování v dané třídě nebo snížený počet případů užívání, distribuce nebo prodeje drog?

B. SYSTÉM PROTIDROGOVÝCH PRAVIDEL VE ŠKOLÁCH

- Z jakých dokumentů vycházíte při stanovování postupu? (Metodický pokyn)
- Máte tyto pravidla někde vyvěšená, zveřejněná?
- Diskutoval je někdo se studenty? Vysvětlujete studentům konkrétně, co jednotlivá pravidla znamenají?
- Zjišťujete nějakým způsobem, jak studenti pravidlům porozuměli?
- Máte systém zavazování se dodržovat tyto pravidla. Podpisy studentů a rodičů apod.?
- Vědí studenti, co se stane, když budou přistiženi při užívání, distribuci nebo prodeji drogy v prostředí školy, na školních akcích?
- Vědí pedagogové, co mají dělat, když přistihnou studenta, jak užívá, distribuuje, prodává drogy v prostředí školy nebo na školních akcích?
- Jak se k drogové problematice staví vedení školy?

1) Způsoby řešení situací, kdy student porušuje protidrogová pravidla

- Jaký je váš postup, když přijde student pod vlivem návykové látky do školy, někdo drogu do školy přinese, někdo drogu distribuuje?
- Jak jsou studenti sankciováni při porušení protidrogových pravidel?
- Opakovala se někdy stejná situace u studenta, se kterým již byli v minulosti problémy ohledně drog a tato situace s ním byla řešena?
- Přistupujete k případům týkajících se drog striktně podle pravidel nebo individuálně dle studenta a situace? Co si myslíte, že má větší efektivitu?

Příloha č. 2: Možné postupy při drogových událostech

U žáka bylo zjištěno nedovolené vlastnictví zakázané drogy

<i>Právní a další úvaha</i>	<i>Zvaž následující postup</i>	<i>Další možnosti</i>
<p>Dle novely zákona č. 112/1998 Sb., kterým se doplňuje zákon č. 140/1961 a č. 200/1996 je zakázáno vlastnit větší než určité množství drogy.</p> <p>Učiteli není dovoleno bez svolení žáka provádět šetření. Pouze policie je oprávněna u osob podezřelých ze zneužívání drog provádět toto šetření.</p> <p>Stanovena ohlašovací povinnost.</p>	<p>Odebrat látku a (pokud nehodláte učinit další opatření) zničit ji (za přítomnosti svědka) nebo (hodláte-li učinit další opatření) uložit ji na bezpečné místo (je-li možno do školního sejfu) se záznamem o případu.</p> <p>Provést záznam o případu podle platných směrnic školy.</p> <p>Prodiskutovat případ se žákem nebo zajistit intervenci školního psychologa nebo výchovného poradce.</p>	<p>informovat rodiče nebo právní zástupce žáka;</p> <p>rozhodnout, zda informovat ostatní členy sboru;</p> <p>rozhodnout, zda je nutné postoupit případ dále (orgány sociálně právní ochrany, policie);</p> <p>rozhodnout, zda iniciovat obecnou rozpravu s místním protidrogovým koordinátorem;</p>

Na půdě školy je nalezen žák pod vlivem drog nebo alkoholu, nebo trpí abstinenčními příznaky

<i>Právní a další úvaha</i>	<i>Zvaž následující postup</i>	<i>Další možnosti</i>
<p>Prioritou číslo jedna je zajistit žákovi i ostatním bezpečnost.</p> <p>Učiteli není dovoleno bez svolení žáka provádět šetření. Pouze policie je oprávněna u osob podezřelých ze zneužívání drog provádět toto šetření.</p>	<p>Postupovat podle doporučení uvedených v MPP.</p> <p>Provést záznam o případu.</p> <p>Prodiskutovat případ se žákem nebo zajistit, aby ho projednal se školním psychologem, nebo výchovným poradcem.</p>	<p>informovat rodiče nebo právní zástupce žáka;</p> <p>rozhodnout, zda informovat ostatní členy sboru;</p> <p>rozhodnout, zda je nutné postoupit případ dále;</p> <p>rozhodnout, zda iniciovat obecnou rozpravu s místním protidrogovým koordinátorem</p>

Žák je přistižen při prodeji drog

<i>Právní a další úvaha</i>	<i>Zvaž následující postup</i>	<i>Další možnosti</i>
<p>Prodej drog je nezákonný.</p> <p>Jde o ohrožení mravní výchovy dítěte.</p>	<p>Odebrat látku a uložit ji na bezpečném místě (je-li možnost ve školním sejfu) se záznamem o případu.</p> <p>Provést záznam o případu.</p> <p>Prodiskutovat případ se žákem nebo zajistit, aby ho projednal se školním psychologem, nebo výchovným poradcem.</p>	<p>je-li to vhodné, informovat členy sboru;</p> <p>kontaktovat policii;</p> <p>zvážit, zda je vhodné informovat žáky;</p>

Na půdě školy byly nalezeny drogy, nebo bavení vybavení k jejich užívání

<i>Právní a další úvaha</i>	<i>Zvaž následující postup</i>	<i>Další možnosti</i>
Existuje vážný problém s bezpečnou likvidací používaného injekčního vybavení	Zajistit bezpečné uložení drogy nebo vybavení (bude předáno policii). Provést záznam o případu.	je-li to vhodné, informovat členy sboru; kontaktovat policii; zvážit, zda je vhodné informovat žáky;

Žák se svěří s tím, že užívá drogy

<i>Právní a další úvaha</i>	<i>Zvaž následující postup</i>	<i>Další možnosti</i>
Vzhledem k věku žáka mohou probíhat právní úvahy týkající se zachování mlčenlivosti	Nabídnout radu a podporu. Obezřetnost týkající se zachování mlčenlivosti. Je-li nutno, obrátit se na relevantní služby.	zvážit, zda v zájmu žáka vhodnou formou informovat rodiče; zvážit, zda bude pro žáka prospěšné postoupí-li se jeho případ poradenství;

Zdroj: (6)